

Allt för alla?

Om moralkakor, nätpirater
och offentlighetsprincipen

Ingrid Forsberg och Agnes Henriksson
Journalistikgranskning
Journalistprogrammet
Institutionen för journalistik och masskommunikation
Handledare: Britt Börjesson
Göteborgs Universitet höstterminen 2008

innehåll

3

inledning

4 - 5

detta har hänt

6 - 7

i lagens namn

8 - 9

intervjuer: datainspektionen
och justitiedepartementet

10 - 11

intervju: anders r olsson

12 - 13

den nya medieverkligheten
- vad är det för något egentligen?

14 - 15

intervju: ulrika knutson

16 - 17

intervju: anders mildner

18 - 21

debatten: bråk om språk och ansvar

22 - 23

krönika: soffvärmare spekulerar

24 - 25

intervju: ulf traneborn

27

slutord

Det händer nu.

När någon skapade en länk till förundersökningen om mordet i Arboga på The Pirate Bays hemsida, satte en debatt igång som av vissa kallats moralpanisk.

Andra hävdar att det debatten handlade om – eller borde ha handlat om – är en av de viktigaste samhällsfrågor vi överhuvudtaget har att diskutera.

Det har blivit stressigare på redaktionerna. Färre ska göra mer, på fler plattformar. En tidningsreporter är inte längre bara en tidningsreporter utan ofta också fotograf och redigerare, tv-, radio- och/eller webbreporter. Ägandet av medierna koncentreras. Stora och mäktiga koncerner köper upp mindre medieföretag. Kampen om läsare, lyssnare och tittare hårdnar.

Samtidigt gör tekniken det möjligt för i princip vem som helst att publicera sig på nätet och nå ut till en stor grupp människor. Det som brukade ses som journalistikens själva huvuduppgift – att granska makthavare och synliggöra orättvisor för allmänheten – är inte längre ett skråprivilegium, utan tvärtom något som alla medborgare har möjlighet att göra. Och det finns de som tycker att just ägarkoncentrationen, den ökade tids- och resursbristen på redaktionerna och jakten på publik är viktiga skäl till att det är dags att sluta förlita sig på att traditionella medier klarar av sin uppgift alla gånger.

I vårt arbete har vi valt att titta närmare på en diskussion och en problematik som belyser en del av det som händer. Hur påverkar det medierapporteringen att kunskapen och uppfattningen om den nya medieverkligheten ser så olika ut bland journalister och debattörer? Vad händer med publicistiken när aktörer på internet, som inte har de pressetiska reglerna att förhålla sig till, tar andra beslut och gör andra prioriteringar?

SYFTET MED arbetet är att belysa en aktuell problematik med ett aktuellt fall. När obduktionsbilder på mördade barn blir lättåtkomliga för tusentals personer, som en konsekvens av en 250 år gammal offentlighetsprincip som inte är anpassad efter vår digitala tidsålder, väcker det frågor. Om etik, moral, publicistiska problem, teknik och om vad som händer med en offentlighetsprincip när alla verkligen kan ta del av den.

I vårt arbete går vi igenom riksm medias bevakning från nyhet till intensiv debatt till avklingande sådan. För att få en djupare förståelse om debattörernas ståndpunkter och argument, gör vi kvalitativa intervjuer med journalister och experter. Vi ger också en överblick av vad de aktuella lagarna säger om fallet.

Det har varit en intressant och lärorik arbetsprocess. Inte minst för att det händer nu. För att det ännu inte finns någon självklar lösning på problemet. För att debatten pågår, även om den inte alltid syns i massmedia.

Trevlig läsning!

Agnes Henriksson

Ingrid Forsberg

1 AUGUSTI

På fildelningssajten The Pirate Bay skapar en användare en torrentfil som länkar till förundersökningen i det så kallade Arbogamålet. Det innebär att andra användare kan ladda ner förundersökningsprotokollet till sin egen dator.

5 SEPTEMBER

TV4-Nyheter berättar i 19-sändningen att:

Fildelningssajten Pirate Bay har lagt ut polisens förundersökning på internet så att vem som helst kan ladda ner den. Bland annat visas flera foton på de mördade barnen Max och Saga. Barnens pappa har väddat till Pirate Bay om att ta bort materialet, men förgäves.

6-7 SEPTEMBER

En anmälan om brott mot Personuppgiftslagen inkommer till Datainspektionen. Anmälaren, juristen Filip Johnssén, anser att de som delar filen med förundersökningsprotokollet bryter mot lagen.

Justitieminister Beatrice Ask uttalar sig i flera medier om fallet. Hon säger bland annat till Dagens Nyheter att hon vill se över reglerna kring sekretessbeläggande av förundersökningar:

Det kan finnas luckor i regelverket som vi måste titta på. Det finns inget allmänintresse i att publicera det här materialet, det är ett grottande i det extrema och obehagliga och kan utgöra en kränkning mot familjen.

8 SEPTEMBER

Dagens Nyheter ledarredaktion skriver: "Offentlighetsprincipen måste anpassas till den digitala tidsåldern." Datainspektionen meddelar Filip Johnssén att de bestämt sig för att gå vidare med hans anmälan.

9 SEPTEMBER

The Pirate Bay ber, genom presstalesmannen Peter Sunde, om ursäkt för att de var otrevliga mot de mördade barnens pappa när han bad dem ta bort obduktionsbilderna. Samtidigt säger Peter Sunde att de inte kommer ta bort länken till förundersökningen. Han förklarar det bland annat med att det handlar om en av de ideologiska grundtankarna bakom The Pirate Bay: att inte censurera något material som en användare lägger upp, om det inte är material som är olagligt att

Detta har hänt

inneha:

Det här är ett extremfall med obehagligt material, men man får inte skapa en möjlighet att börja censurera eftersom målet med sajten är att ingenting ska censureras.

10 SEPTEMBER

Peter Sunde skriver en gästledare i Sydsvenska Dagbladet, där han beskriver vad Pirate Bay gör, och varför.

Ett av de stora målen för oss är att erbjuda ett censurerat demokratiskt verktyg för att nå ut med den information man anser vara viktig, för en själv och andra. Må detta vara musik man gillar, bilder man tagit – eller varför inte förundersökningsprotokoll i ett fall man anser vara intressant.

11 SEPTEMBER

Frågan debatteras i flera medier. Sydsvenskans politiske chefredaktör Heidi Avellan skriver till exempel:

Pirate Bay försöker framstå som det fria ordets riddersmän, men är i verkligheten denna gång skandalsökande hyenor. Som undergräver sin egen sak.

Peter Sunde från Pirate Bay medverkar i Debatt i SVT. Andra debattdeltagare är bland annat före detta pressombudsmannen Per Arne Jigenius, forskaren Karl Palmås och författaren Ramona Fransson. Med på telefon är också pappan till de mördade barnen, Nicklas Jangestig.

12 SEPTEMBER

Peter Sunde skriver på sin blogg (<http://blog.brokep.com>) om hur han upplevde sin medverkan i Debatt i Svt. Han skriver att han i förväg sagt till tv-programmets producent:

Jag kan vara med i en debatt om sakfrågan, men jag vill inte sitta i TV och diskutera Arboga-fallet. Jag vill inte vara med i programmet om pappan är med eftersom det inte går att föra en fruktsam debatt om en fråga när den andra parten har fått sina barn mördade.

Producenten har lovat att pappan inte ska vara med. Trots detta är pappan med på telefon i direktsändningen, och programledaren låter Peter Sunde svara direkt till pappan om vad han har att säga om det som har hänt.

"Vad skulle du gjort om det var dina barn?!"-frågan slängs på mig. Här sitter jag och tror debatten (enligt löfte från SVT Debatt) ska handla om hur vi ska förstå internet och handskas med offentlighetsprincipen – och istället ska jag svara på hypotetiska frågor om barn jag är långt ifrån att få, som jag omöjligen kan besvara – och som faktiskt är totalt irrelevanta i fallet. Det är trots allt inte jag som publicerat materialet. Det är tingsrätten.

13 SEPTEMBER

Radioprogrammet Medierna i P1 ägnar stor del av sin sändning åt att diskutera vad det nya medielandskapet innebär för etik och lagstiftning kring vad som kan och bör publiceras. Justitieminister

Obduktionsbild

Nu vill justitieministern diskutera en förändring

la fildelarsajten Pirate Bay är det att ladda ner hela rundersökningen om mordet i Arboga, inklusive bilder på de mördade barnen. Nu är justitieminister Beatrice Ask upp för en översyn av dagens regler för att ipa liknande publicering framtiden.

ändar att det går att ladda ner rundersökningen kring mordet på de två små barnen i Arboga via fildelningssajten The Pirate Bay har skapat en intensiv debatt om flera frågor som rör rundersökningen. För Pirate Bay är ingenting. Sajtens grundare, Peter Sunde, säger att han inte vill ha kontakt med sig av myndigheter.

arandra. Det är miljarderna som återpublicerar rundersökningen. Men ändå skulle det vara för att ta bort bilden från strax dyka

et är en illusion att kontrollera internet om det vore ett

Yrsa Stenius

Beatrice Ask

”Det är en illusion att man kan kontrollera internet som om det vore ett gammalt pappersarkiv.

Insyn över

Att obduktionsbilderna från Arbogamorden finns är oacceptabelt. Offentlighetsprincipen måste anpassas till den digitala tidsåldern.

DN.

2008.09.08

OBEROENDE LIBERAL

motståndare som i regeringsställning är vänt hemsida som ett maktmedel för att trycka ner oppositionen.

Ändå blev lagen avgorande för framtiden. Svenska politiker och ämbetsmän genom historien har knappast varit mer

enkelt att fåsta känsliga insyn på papper. Hon är EU och drog den par att en viss slutenhet är nödvändig för att kunna säkerställa insyn och åtgärder. Denna diskussion har varit i flera år. Målet är fortfarande öppenhet, frågan är om det är möjligt.

NÄTSAJTEN PIRATE BAY tillfrågades om att inkludera bilder på obduktionsbilderna på de mördade barnen på sajten.

PÅ EXPRESSEN.SE TYCKAR-TOPP

Arbogabilder sprids på nätet

Obduktionsbilder på de brutalt mördade Arboga finns att ladda ned genom fildelningssajten The Pirate Bay som vägrar att ta bort bilderna på barnens far protesterat.

LILIELLEA: Vem har tillgång till dessa filmer? Han/hon som släppt dessa borde omedelbart straffas. Hur kan folk vara så elaka när det gäller barn? I vilket fall som helst så är det ofattbart att det sker. Jag hittar inga ord...
KLABARPARN: Hur kul är det att kunna se

LEDARE

Skyll ej på nätet

LIBERAL

2008.09.14

Det är inte svårt att föreställa sig Nicklas Jangestigs försvinnande. Bilderna från obduktionen av hans mördade barn, Max och Saga, har beskadats av tiotusentals personer som laddat ner rundersökningen via Pirate Bay. Att fildelningssajten inte vill ta bort materialet eftersom det inte är olagligt har väckt enorm vrede.

Men det är ett fundament för rättsväsendet att man inte begränsar möjligheten att granska underlaget till att sätta folk i fängelse, och känslorna har i alltför hög grad fått ströva debatten kring Arboga-bilderna.

Till exempel visade justitieminister Beatrice Ask prov på

Sajt vägrar obduktion

Arbogapappan: Så här be

Obduktionsbilderna på de mördade Arbogabarnen ligger ute på en sajt på nätet.

Nu kräver deras pappa att bilderna ska bort. Men sajten vägrar.

Polisens förundersökning om Arbogamorden finns på fildelningssajten The Pirate Bay därmed kan alla se bilderna

skriver om Pirate Bay, agerande, trots den märksamhet sajten för sin publicering av bilderna.

Faksimiler från Svenska Dagbladet 7/9, Dagens Nyheter 8/9, Expressen 14/9, 7/9 och 6/9

Beatrice Ask berättar att hon rådgjort med sina experter på Justitiedepartementet och att en skärpt lagstiftning kanske kan vara på plats om ett och ett halvt år. Pressombudsmannen Yrsa Stenius förklarar att hon inte ser någon annan lösning än lagstiftning:

Offentlighetsprincipen har nog aldrig avsett att såna här dokument ska massspridas, utan tanken har ju varit att behöriga, inklusive media, har tillgång till det.

I en ledare skriver Sydsvenska Dagbladets chefredaktör Daniel Sandström att tidningen påbörjar ett policyarbete för att bättre kunna hantera ”de utmaningar som internet ställer oss inför”.

14 SEPTEMBER

Expressens ledarsida skriver: ”Rättsväsendets arbete måste ständigt kunna sättas under lupp av utomstående. Att den öppenheten har ett pris är uppenbart. Men tyvärr är det nödvändigt.”

16 SEPTEMBER

Janne Josefsson och resten av Debattredaktionen ber Peter Sunde om ursäkt för att han i programmet några dagar tidigare tvingades debattera med Nicklas Jangestig, trots att han fått löftet om att slippa detta. Ursäkten publiceras på SVT:s hemsida.

19 SEPTEMBER

Justitiekanslern tar beslutet att inte inleda någon förundersökning efter The Pirate Bays förtalsanmälan mot TV4 och TT. Detta eftersom ett förtalsbrott endast kan rikta sig mot fysiska personer, och alltså inte mot exempelvis en internetsajt.

20 SEPTEMBER

Medierna i P1 intervjuar Andreas Simon, en av de personer som beställde hem förundersökningsprotokollet från tingsrätten. Han tycker att det är bra att så många får tillgång till protokollet. ”... / här har ett ovanligt stort antal fått insyn i hur går en polisutredning till så jag tycker att det har varit av godo att materialet har spridits”, säger han.

25 SEPTEMBER

Jonas Agnvall, den jurist på Datainspektionen som behandlat ärendet, meddelar i ett svar till anmälaren att ärendet avslutas. Detta på grund av att personuppgifterna, enligt Agnvalles bedömning, behandlats för journalistiska ändamål och att Personuppgiftslagen då inte gäller.

Ingrid Forsberg
Agnes Henriksson

The Pirate Bay - vad är det och hur funkar det?

The Pirate Bay är en så kallad fildelningssajt som använder tekniken bittorrent.

När en användare vill sprida något skapar han eller hon en så kallad torrentfil på sajten. Torrentfilen länkar till materialet på personens dator. Andra användare laddar ner torrentfilen till sin dator och kan med hjälp av den ladda ner materialet från den som laddat upp det. Materialet delas upp i små delar. Varje gång en person ansluter sig till en torrentfil kan denne ladda ner delar från både skaparen samt alla andra som samtidigt laddar ner materialet. När någon laddat ner hela filen behöver inte ens den första uppladdaren finnas kvar för att filen ska kunna fortsätta spridas. Materialet som laddas ner ligger alltså inte på The Pirate Bay, utan hos olika användare av sajten.

The Pirate Bay lägger inte heller ut något material, utan det är det användarna som gör.

Man brukar kalla The Pirate Bay en fildelningssajt, men egentligen är det en så kallad tracker.

En tracker är en server som lagrar torrentfiler som användare kan ladda ner och tillåter användare att skapa nya.

Peter Sunde från The Pirate Bay har själv liknat sajten med Gula Sidorna, eller Google. Det vill säga, han beskriver sajten som en länksamling, där en person skickar information till sajten om den information han eller hon har att dela med sig av.

Ingrid Forsberg

i lagens namn

När förundersökningen spreds via fildelningsajten The Pirate Bay väcktes många upprörda känslor. Men det var ingen olaglig handling. Vi ska nu berätta varför.

I tre av Sveriges fyra grundlagar finns regler om yttrandefrihet: i Regeringsformen, Tryckfrihetsförordningen och Yttrandefrihetsgrundlagen.

I Regeringsformens andra kapitel slås en rad grundläggande rättigheter fast, såsom yttrandefrihet och informationsfrihet. Dessa rättigheter preciseras i Tryckfrihetsförordningen och i Yttrandefrihetsgrundlagen.

I Sverige har vi dessutom en offentlighetsprincip, som innebär att alla medborgare har rätt till insyn i myndigheters arbete.

TRYCKFRIHETSFÖRORDNINGEN.

Den första Tryckfrihetsförordningen uppkom redan 1766, och det är den lag som värnar om det fria ordet i tryckt skrift. Kortfattat kan man beskriva Tryckfrihetsförordningen som den lag som reglerar när och hur staten får ingripa mot medborgare som kommunicerar via tryckta skrifter.

I lagens första kapitel står det att medborgarna har rätt att i tryckt skrift ”yttra sina tankar och åsikter, offentliggöra allmänna handlingar samt meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst”.

Det andra kapitlet handlar om offentlighet för allmänna handlingar. Det återkommer vi till under rubriken offentlighetsprincipen.

YTTRANDEFRIHETSGRUNDLAGEN.

Yttrandefrihetsgrundlagen tillkom 1992, för att man skulle kunna säkra yttrandefriheten även i andra medier än de tryckta. I första kapitlet står att varje svensk medborgare har rätt att ”i

ljudradio, television och vissa liknande överföringar samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst”.

OFFENTLIGHETSPRINCIPEN

Offentlighetsprincipen innebär att alla medborgare har rätt till insyn i myndigheternas arbete.

Den mest konkreta delen av offentlighetsprincipen är rätten att ta del av allmän handling, som kapitel två i Tryckfrihetsförordningen handlar om. Det innebär att var och en har rätt att se och ta del av allmänna handlingar med offentligt innehåll, som finns hos olika myndigheter.

Trond Sefastsson gör i sin bok *Offentlighetsprincipen i praktiken* följande definition av vad som är en allmän handling:

1. En *handling*
2. som *förvaras*
3. hos en *myndighet*
4. och endera är *inkommen* dit
5. eller *upprättad* där”

Huvudregeln är att alla allmänna handlingar också är offentliga. Undantag är om något av innehållet är sekretessbelagt, vilket regleras i sekretesslagen. Då kan man ändå ta del av handlingen men med de sekretessbelagda delarna maskerade.

SEKRETESSLAGEN

Sekretesslagen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt, och om sekretess för uppgifter i allmänna handlingar. I andra

till tionde kapitlet beskrivs vilken typ av uppgifter som är sekretessbelagda.

Det är alltså bestämmelser i den här lagen som kan göra att vissa uppgifter i en offentlig handling inte får lämnas ut.

PERSONUPPGIFTLAGEN

Personuppgiftslagen, eller PUL, är en lag som har till syfte att förhindra att människors integritet kränks genom behandling av personuppgifter. Personuppgifter är alla uppgifter som direkt eller indirekt kan knytas till en fysisk, nu levande, person. Lagen gäller för behandling av personuppgifter både för verksamhet som bedrivs av myndigheter och av enskilda personer. Behandling av personuppgifter kan till exempel vara insamling, registrering, lagring och bearbetning av uppgifterna.

Ingrid Forsberg

KÄLLOR:

Yttrandefrihet & Tryckfrihet. En handbok för journalister av Anders R Olsson

Offentlighetsprincipen i praktiken av Trond Sefastsson

Datainspektionens hemsida:
www.datainspektionen.se

Regeringsformen
Tryckfrihetsförordningen
Yttrandefrihetsgrundlagen
Sekretesslagen
Personuppgiftslagen

Tryckfriheten och yttrandefriheten är stor i Sverige. Grundtanken är att medborgare ska få yttra sig fritt, och få sprida åsikter och information till andra i mycket stor utsträckning. Men, som med alla realer, finns undantag.

BILD: Göran Olofsson

De inskränkningar som finns räknas upp i de 18 tryckfrihetsbrott som anges i Tryckfrihetsförordningens sjunde kapitel, till exempel förtal, hets mot folkgrupp, uppvigling och olaga våldsskildring. Brotten är de samma när det gäller Yttrandefrihetsgrundlagen.

Men när förundersökningsprotokollet med obduktionsbilderna på de mördade barnen i Arboga spreds innebar det inte att något av dessa 18 brott begicks. Alltså var det inte olagligt enligt Tryckfrihetsförordningen eller Yttrandefrihetsgrundlagen.

En förundersökning i ett brottsmål blir offentlig i samma stund som åklagaren väcker åtal i målet. Att den blir offentlig innebär att vem som helst kan begära ut protokollet från tingsrätten, det vill säga att man till självkostnadspris kan att få en kopia med sig hem. Nuförtiden går det ibland att få ut förundersökningen i digital form. Detta var fallet med förundersökningsprotokollet från Arboga.

I FÖRUNDERSÖKNINGSPROTOKOLLET finns allt material som varit med i utredningen, exempelvis förhör, ljudinspelningar och obduktionsbilder. Det var alltså inget ovanligt i fallet med Arboga-förundersökningen att obduktionsbilderna på mordoffren fanns med i det offentliga materialet.

Skillnaden i det här fallet var att förundersökningsprotokollet fildelades på internet, och plötsligt fick väldigt många fler tillgång till materialet än vanligt. För även om offentlighetsprincipen innebär att gemene man kan få tillgång till förundersökningar så är det i allmänhet ganska få som hämtar ut dem från landets

tingrätter. Men var det verkligen lagligt att sprida materialet på det här sättet?

De uppmärksammade obduktionsbilderna på de mördade barnen var bara en liten del i det nästan 3000 sidor långa förundersökningsprotokollet, material som alltså är offentligt och tillgängligt för alla via Västmanlands tingsrätt. Och det finns ingenting som säger att det skulle vara olagligt att sprida materialet vidare, bara för att det sker snabbt och enkelt via internet. För materialet är offentligt och således tillgängligt för alla. Undantaget skulle vara om det handlade om upphovsrättsskyddat material, men så är ju inte fallet när det gäller förundersökningsprotokoll.

DÄREMOT FINNS det anledning att fundera över om spridningen inte kan strida mot Personuppgiftslagen, PUL. Den är till för att förhindra behandling av personuppgifter som kan medföra en integritetskränkning av någon. Och fotografier är i högsta grad personuppgifter.

Datainspektionen är den statliga myndighet som vakar över att Personuppgiftslagen följs.

När det uppmärksammades i media att förundersökningen i Arboga-målet spreds på internet hörde flera personer av sig till Datainspektionen med så kallade klagomål, där de undrade om spridningen av förundersökningsprotokollet verkligen var förenlig med Personuppgiftslagen. Myndigheten valde att ta upp ett av klagomålen som ett ärende och började då reda ut det hela.

KLAGOMÅLET SOM togs upp som ett ärende var inskickat av juristen Filip Johnssén, som i sin anmälan argumenterar för att behandlingen av personuppgifter i samband med att personer laddar ner och gör uppgifterna tillgängliga på Pirate Bay strider mot Personuppgiftslagen. Detta eftersom, menar han, behandlingen strider mot paragraf 5a i Personuppgiftslagen. Där står det att behandling inte får göras om den innebär en kränkning av den registrerades personliga integritet.

Men Datainspektionen bedömde, tvärt emot Filip Johnssén, att det i fallet med spridningen av förundersökningsprotokollet saknades förutsättningar att tillämpa Personuppgiftslagens bestämmelser. Detta eftersom man bedömde att det fanns ett journalistiskt ändamål med spridningen. Och om behandlingen av personuppgifterna sker med journalistiskt ändamål så upphör alla andra bestämmelser i Personuppgiftslagen att gälla.

Journalistiskt ändamål alltså. Ett begrepp som är mycket vidare än vad man kan tro. På Datainspektionens hemsida kan man läsa:

Inom ramen för ett journalistiskt ändamål ligger att informera, utöva kritik och väcka debatt om samhällsfrågor av betydelse för allmänheten. Undantaget är inte avsett bara för etablerade massmedier och personer som är yrkesverksamma inom sådana medier utan även andra kan behandla personuppgifter för journalistiska ändamål.

För att komma fram till bedömningen att det var ett journalistiskt ändamål tittade Datainspektionen bland annat på de kommentarer som användare skrivit i kommentarsfunktionen på Pirate Bay. I Datainspektionens beslut står det:

I kommentarerna på webbplatsen i samband med publiceringen sägs att publiceringen skett för att förmedla en annan bild av målet. Mot bland annat den bakgrunden bedömer vi att spridningen av förundersökningsprotokollet via Pirate Bays webbplats omfattas av undantaget för journalistiskt ändamål och att det därför saknas förutsättningar att tillämpa personuppgiftslagens bestämmelser. Datainspektionen kan därför inte ingripa mot denna informationsspridning även om den kan uppfattas som mycket kränkande.

Det som framkallade de upprörda rösterna i debatten i media var det faktum att obduktionsbilderna på de mördade barnen fanns med i förundersökningsprotokollet. Det var antagligen också det som var anledningen till att det överhuvudtaget blev en nyhetshändelse, och senare en debatt.

Många frågade sig om det verkligen var acceptabelt att sånt här hände, och om man inte kunde förhindra det på något sätt. Men det var alltså inte olagligt att sprida förundersökningsprotokollet på internet, varken enligt Personuppgiftslagen, Tryckfrihetsförordningen eller Yttrandefrihetsgrundlagen.

EN DEL RÖSTER i debatten har påpekat att möjligheten fanns för åklagaren att sekretessbelägga de här bilderna innan förundersökningsprotokollet offentliggjordes. Och att om bilderna hade varit sekretessbelagda hade det aldrig blivit någon uppmärksamhet kring att förundersökningsprotokollet spreds på internet. För det var ju just de makabra bilderna som väckte sån upprördhet.

Justitieminister Beatrice Ask har uttalat sig i media om att hon vill se över sekretessreglerna för att se om det går att undvika att den här typen av material sprids på det här sättet. I nuläget finns möjligheten att sekretessbelägga känsliga bilder, men det är närmast ett undantag, eftersom det är offentlighet som är grundprincipen. Kanske kommer det en skärpning av Sekretesslagen som innebär att den här typen av bilder alltid ska sekretessbeläggas i offentliga handlingar.

Hej Jonas Agnvall,
jurist på Datainspektionen, och den som utredde ärendet med spridningen av Arboga-förundersökningen på internet.

Var spridningen av Arboga-förundersökningen ett självklart fall?

– Nej, den här typen av bedömning är alltid svår. Är det traditionella medier det handlar om är det lättare, då handlar det ju om ett journalistiskt ändamål. Man måste gå in i varje fall och göra en bedömning.

Men är det inte så att Personuppgiftslagen inte omfattar avlidna personer? Bilderna som det handlar om i det här fallet avbildar ju avlidna personer.

– Jo, det stämmer. Men i vissa fall kan en uppgift om en avliden kopplas till en nu levande, och då kan den ändå omfattas av Personuppgiftslagen. Till exempel om en avliden person hade en genetisk sjukdom som med 100 procents säkerhet förs vidare till den anhörige.

Varför hänvisar man inte till att Personuppgiftslagen ej omfattar avlidna personer i det här fallet?

– Det beror till exempel på att i materialet finns exempelvis även bilder på mamman, det vill säga uppgifter om en nu levande person. Men den juridiska grunden för vår bedömning är i det här fallet att man hade ett journalistiskt ändamål med publiceringen, och då kan vi inte ingripa i vilket fall som helst.

Vad tycker du om Pirate Bays resonemang att det är åklagaren som gjorde förundersökningen offentlig som är ansvarig?

– Alltså, bara för att en handling är offentlig innebär ju inte det att man får publicera det rakt ut på internet.

Det finns ett exempel då ett bolag gick i konkurs, och konkursförvaltaren la ut de offentliga handlingarna i ärendet på internet. Men detta stred mot Personuppgiftslagen, eftersom handlingarna innehöll massa personuppgifter med till exempel kontonummer. Det fanns inget skäl att publicera dessa, alltså stred det mot Personuppgiftslagen.

Vad fick du för intryck av själva debatten?

– Det finns ett problem med en ny medieform där lagstiftningen kanske inte riktigt hängt med. När lagstiftaren stiftade lagarna om tryckfrihet och yttrandefrihet till exempel, han kunde ju aldrig förutse den verklighet som vi lever i nu. Personligen tyckte jag att debatten inte höll en så hög nivå. Jag såg till exempel Debatt i SVT, och där satt ju mest massa folk och var upprörda, vilket man väl kan förstå, men nivån på debatten var inte så hög.

Tror du att det här kommer leda till någon lagändring?

– Tanken med offentlighetsprincipen är ju att allmänheten, och kanske specifikt journalister, ska kunna kontrollera myndigheter och liknande. Det finns ju ingen tanke om att man ska sprida materialet på det här sättet. Jag tror att någonting kommer hända, förmodligen inskränkningar i Sekretesslagen. Men det gör ju bara att man kommer åt den här typen av material. Det finns ju andra aspekter som inte skulle omfattas av en sådan inskränkning.

Ingrid Forsberg

Ingrid Forsberg

Hej Mats Odenstad,

ämnessakkunnig på
Justitiedepartementet,
med sekretesslagen som
huvudområde.

Justitieminister Beatrice Ask uttalade sig i media om att hon ville tillsätta en utredning, för att se över om det går att förhindra att liknande saker händer. Vad har hänt i den frågan?

– Ja, alltså det är så här: det finns redan en utredning som handlar om liknande frågor. Det är den så kallade Insynsutredningen, som påbörjades för ett år sedan ungefär. Utredarna har arbetat på den ett tag, och nu har den så att säga fyllts på med fler uppgifter, ett tilläggsdirektiv.

Vad är det då man ska utreda?

– Man kommer beakta insynsprincipen, det vill säga offentlighetsprincipen, som ju är en väldigt viktig och stark princip som vi har. Den måste då vägas mot om det ändå finns starka skäl att hemlighålla känslig information, det så kallade integritetsintresset.

Det som utmärker det här fallet är att spridningen skedde via internet, och det innebär ju att väldigt många får tillgång till materialet väldigt snabbt. Hur resonerar ni kring just internet-aspekten?

– Ja, det är ju det som är problemet, alltså själva kärnan. Det handlar om att försöka hitta en lösning som stämmer överens med lagarnas strukturer.

Om du får spekulera lite, vad kan det finnas för olika lösningar?

– En lösning skulle kunna vara att man får bege sig till exempelvis en domstol för att titta på handlingarna, men att det inte lämnas ut några digitala kopior eller något sånt. Det kunde ju vara en variant. Om man tänker friare... andra alternativ kunde vara till exempel ett straffbeläggande av själva spridningen. Det tror jag inte skulle vara möjligt i och för sig, men om man låter tanken gå... Eller så kunde

man tänka sig att den som hämtar ut handlingen lovar att inte sprida den på det här sättet, genom att skriva under en deklARATION eller liknande.

Måste utredarna lämna ett förslag?

– Det är ju inte jag som bestämmer det, men direktivet kan vara så öppet formulerat att man inte måste lämna ett förslag i slutändan.

– Utredarna skulle helt enkelt kunna konstatera att det inte går att förhindra sånt här. Att offentlighetsprincipen väger tyngre än skyddet för integriteten. Man vill ju ha så lite inskränkningar som möjligt, det är jätteviktigt att det finns en möjlighet för människor att få insyn. Men man vill se om det finns möjlighet att förhindra sån här spridning, som känns mindre granskande och mer sensationalistisk, så att säga. Det är såna saker som utredningen ska titta på.

Insynsutredningen beräknas vara klar 31 juli 2009, men Mats Odenstad inflikar att det eventuellt kan ta några månader längre. När utredningen är klar lämnas den vidare till ett antal remissinstanser, som efter några månader lämnar sina tankar och synpunkter om den. Eftersom det i den här utredningen kan bli aktuellt med lagändringar, remitteras frågan bland annat till lagrådet.

Efter remissperioden skrivs en proposition med lagförslag, som lämnas till riksdagen.

Mats Odenstad säger att det i bästa fall kan komma en proposition vintern 2009, och att den eventuella nya lagen kan komma att träda i kraft sommaren 2010. Men han poängterar att mycket kan hända på vägen, som gör att det tar längre tid än så.

Ingrid Forsberg

”Det är ett pris vi får betala”

Det var inte var olagligt att lägga upp och dela förundersökningsfilen från Arboga. Efter att det blev känt har många röster höjts som kräver en lagändring. Journalisten och författaren Anders R Olsson har tryck- och yttrandefrihet som specialområde, och han tycker att en ändring av Sekretesslagen vore farlig.

Det är ju inte precis första gången, tänkte frilansjournalisten och författaren Anders R Olsson då han först hörde nyheten om förundersökningen från Arboga. Och reaktionerna som följde på nyheten kände han igen från tidigare.

– När något obehagligt händer sticker man fingret i luften och ser var vinden blåser, och så sätter man en mick i ansiktet på justitieministern och frågar: vad ska vi göra åt det här?

Han vill inte kalla debatten en storm i ett vattenglas, utan förstår mycket väl att de anhöriga och andra blev upprörda. Men vi måste acceptera att händelser som den här kan inträffa, säger Anders R Olsson. Det är ett pris vi får betala för den vidsträckt yttrandefrihet vi har.

Han tycker att debatten präglades av en stor okunnighet för hur teknologin fungerar. Att det finns ett stort behov av folkbildning på området och journalister som till exempel ringer upp någon kunnig person och ställer ”dumma frågor” tills de förstår hur tekniken fungerar.

ATT JUSTIEMINISTERN Beatrice Ask snabbt uttalade sig i frågan i media och sa att hon ville se över lagarna var logiskt, tycker Anders R Olsson. En moralfråga som väcker så stor opinion måste leda till en åtgärd, eller i alla fall ett uttalande som säger att det kan komma en politisk åtgärd, gärna en kontroversiell.

– “Vi kan inte garantera att alla mår bra hela tiden”. Det är så det är, men det kan man ju som politiker aldrig säga.

När det gäller Datainspektionens bedömning: att spridningen av förundersökningen inte stred mot Personuppgiftslagen, eftersom den skedde med ett så kallat journalistisk ändamål, var det en ganska självklar bedömning, tycker Anders R Olsson. Förundersökningen har, som han ser det, ett klart allmänintresse. Och även om det alltid finns de som sprider material med mer tvivelaktiga ändamål så är det något man får stå ut med. Pirate Bays argumentation, att de endast tillhandahåller en tjänst som gör det möjligt för folk att dela information med varandra,

köper inte Anders R Olsson. Han tycker att man måste kunna diskutera sajts ansvar, eftersom de har en teknisk möjlighet att ta bort länken.

Internetoperatörerna försökte länge gå på Postens linje, och hävdade att de bara var en distributör, och inte hade ansvar för innehållet. För Postens del slutade den argumentationen att fungera när brevbärare vägrade dela ut reklamblad från Sverigedemokraterna. Internetoperatörerna tvingades också överge den hållningen. De måste filtrera bort till exempel skräp-e-post och virus för att systemet inte ska haka upp sig, och därför måste de ta bort information utan de enskilda kundernas medgivande.

Genom att filtrera bort barnpornografi säger både internetoperatörerna och "verktygstillhandahållare" som Pirate Bay att de har ett ansvar, tycker Anders R Olsson, eftersom de faktiskt lägger sig i vad användarna får se och inte se.

ANDERS R OLSSON berättar att det har funnits och finns idéer om att journalister skulle få särskilda rättigheter att titta på vissa bilder som ingår i förundersökningar, och att få ta hem bilderna och ha på redaktionen. En sådan lösning skulle skilja sig från övrig lagstiftning, där grundtanken är att det ska vara lika för alla.

– Det finns de som funderar på om man ska avskaffa tryckfrihetsförordningen och ersätta den med något annat, säger han. En av möjligheterna som utredaren Göran Lambertz har nämnt är att man skulle ge medierna särskilda förmåner och förankra yttrandefriheten i medierna särskilt, vilket jag och många andra kommer att protestera kraftfullt emot i så fall.

Att sekretessbelägga bilder och annat känsligt material på ett vettigt sätt är svårt, menar han. Svårigheten ligger till stor del i att formulera en sekretessregel som är så specifik att den inte kan missbrukas, och uppgiften består i att ta reda på om en sådan regel över huvud taget går att få till. För att göra det måste man sätta sig in väldigt noga i den befintliga lagtexten. Och i väntan på ett sådant bra förslag måste man acceptera att uppgifterna inte är hemliga.

Att reglera själva spridningen av materialet skulle kräva en inskränkning i yttrandefriheten, och därmed en ändring i grundlagen. En sådan ändring är en lång och komplicerad process och en klart olämplig åtgärd enligt Anders R Olsson. Med en sådan inskränkning, tror han, skulle man löpa stor risk att staten, polisen eller "storebror", skulle missbruka lagen om de någon gång verkligen har något att dölja.

ANDERS R OLSSON har intresserat sig för och skrivit om tryck- och yttrandefriheten i 30 år. 1979, när han skrev sitt examensarbete om hur offentlighetsprincipen ska tillämpas på datalagrad information, trodde han att ökad datormognad skulle leda till att frågorna skulle komma att debatteras på ett mer kunnigt och sakligt sätt.

– Men problemet är ju att det blir mer avancerat, att det kommer nya tekniska varianter hela tiden, säger han.

Han är pessimist när det gäller vanliga juristers, journalisters och politikernas vilja och förmåga att lära sig om den teknik som spelar så stor roll i frågor som den om Arboga-förundersökningen.

– Det är ett av skälen till att man politiskt inte vill ta i det här. Dom som sysslar med frågorna politiskt förstår inte tekniken. Man är rädd för att göra bort sig helt enkelt. Det är bara dom som är tekniskt intresserade som vågar yttra en åsikt.

– Det blir en dålig debatt, därför att så fort man gör ett terminologiskt misstag om tekniken så kan motståndaren slå ner på det och avfärda hela saken. Och det var ju det Pirate Bay i stor utsträckning försökte göra här.

Den nya medieverkligheten – vad är det för något egentligen?

”Internet är ett fantastiskt verktyg. Den som vill komma till tals i ett offentligt sammanhang kan starta en blogg. Har man saker att säga som är tillräckligt originella/klyftiga/i tiden kan man dessutom bli väldigt läst av väldigt många. Kort sagt: internet är ett redskap som främjar demokratin redan idag, och som kommer att göra det i ännu högre grad i morgon.”

Ovanstående är förstås en åsikt, inte fakta. På samma gång som teknikoptimism råder, höjs regelbundet röster som antingen vill stilla entusiasmen, eller helt enkelt menar att den nya medieverkligheten inte alls erbjuder ett ökat inflytande för medborgarna i ett samhälle, snarare tvärtom.

Vad menar man då egentligen med uttryck som “den nya medieverkligheten”? Lite beror det nog på vem man är, och från vilken ståndpunkt man talar. Historikern Lars Ilshammar gör följande beskrivning i sin text “Offentlighetens dimensioner”:

Något förenklat har den digitala utvecklingen medfört att i princip vem som helst med snabb uppkoppling och elementärt tekniskt kunnande kan starta bokutgivning, tidningsredaktion, radio- och tv-station eller politiskt parti på nätet.

Alltså: fler människor och andra människor än tidigare kan sprida sina budskap och sina idéer med hjälp av den teknik internet erbjuder. Förutom det Ilshammar nämner innebär nätet också en möjlighet att dela med sig av information till vem som helst som kan tänkas vara intresserad.

DEBATTEN OM fildelning började i samband med fildelningssajten Napsters tillkomst 1999, och blossar upp med jämna mellanrum. Frågan hur man handskas med ett upphovsrättskyddat material finns tillgängligt för vem som helst att ladda ner, och att det i praktiken gör en stor del av befolkningen till brottslingar, är en komplicerad politisk

problem som det för det mesta är ganska tyst kring.

Men för närvarande (i november 2008) pågår en debatt om ett lagförslag från regeringen som ska minska fildelningen. Lagen, som kallas Ipred, skulle göra det möjligt för skiv- och filmbolag att tvinga internetleverantörer att uppge identitet på misstänka fildelare. Förslaget har stött på massivt motstånd. Facebookgruppen ”Stoppa Ipred” har idag (15 november) över 36 000 och ökar med cirka 1000 medlemmar varje dag.

I och med debatten om Pirate Bay och förundersökningen från Arboga har en annan problematik aktualiserats: hur behandlar man det faktum att obehagligt material, som kan vålla anhöriga skada, sprids på internet? När materialet dessutom är lagligt såtillvida att det ingår i en offentlig handling, är det då möjligt och/eller önskvärt att begränsa spridningen?

STATSVETAREN Bo Rothstein verkar i och med sin debattartikel i Göteborgs-Posten den 13 november 2008 ha intagit position och sällat sig till det teknikfientliga lägret. I artikeln beskriver han bloggösfären som en “kloakbrunn” som mest sysslar med trivialiteter och förolämningar.

Journalisten Martin Jönsson kommenterar artikeln i sin blogg samma dag. Som en av de som tror att bloggarna och den nya tekniken bidrar till en mer demokratiskt samhälle, tycker han

givetvis att Rothstein har fel. Jönsson skriver:

Det stora demokratiska värdet med bloggande och sociala medier är att alla har en möjlighet att uttrycka sig. Sedan kommer inte allt som uttrycks att vara vackert, subtilt och elegant – demokratiyttringar är inte alltid det – men det förtar inte det grundläggande demokratiska värdet.

Vårt arbete berör i första hand fildelning, inte bloggande. Och fildelning och bloggande är två olika saker. Debattörer

”Hur behandlar man det faktum att obehagligt material, som kan vålla anhöriga skada, sprids på internet?”

såsom Björn Elmbrant blandar i en artikel på Dagens Arena den elfte september ihop de två, något till exempel journalisten Anders Mildner påpekar i sin blogg dagen därpå. Men när vi pratar om sociala medier

och en ny medieverklighet menar vi både bloggar och fildelningssajter och forum som Flashback och YouTube och en massa andra företeelser. Vi klumpar ihop dem för att de alla står för något nytt, för en förändring, för (tror vissa) en maktförskjutning. Pirate Bays pressansvarige Peter Sunde skriver på sin blogg den 14 oktober:

Vi har under en väldigt lång tid litat blint på vad som stått i dagspressen och även detta utmanas genom internets framgångar. /... / Det är få journalister som inte har en färdig inställning till det de ska skriva om. Artikeln är redan innan intervjun utförts klar,

intervjuobjektets svar kommer att placeras där det passar - som oftast. Journalistens jobb är inte att få ut en objektiv bedömning, det är att få ut en sensationell bedömning. /... / Där i ligger också den stora skillnaden mellan bloggare och journalister – den ena är (som oftast) en eldsjäl och den andra är en anställd.

SUNDE FÖRKLARAR här sin åsikt om varför han och Pirate Bay verkar i demokratins tjänst: journalister är inte att lita på, och internet gör att engagerade medborgare fråntar journalisterna deras ensamrätt att granska makten.

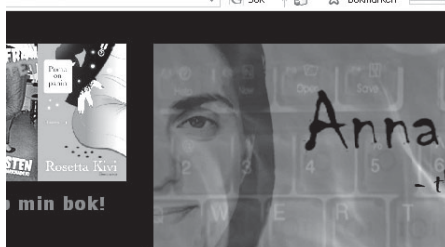
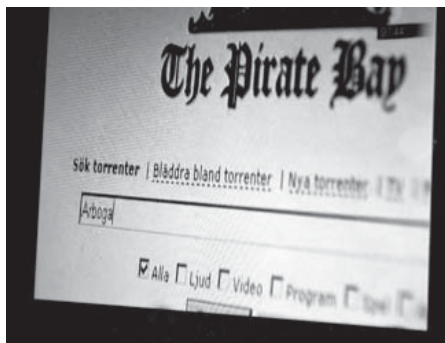
I sin lätt pessimistiska text "Internet – revolutionen som kört fast" ger journalisten och författaren Anders R Olsson en kort tillbakablick som visar på hur stor tilltro satts till att ny teknik skulle revolutionera medielandskapet. Han nämner närradion och tv-sändningar genom tråd som exempel.

Olsson koncentrerar sig vidare i texten på myndigheters ovilja att kommunicera med allmänheten via hemsidor och att det fortfarande, femton år efter Internet öppnades för allmänheten, är få myndigheter som tillhandahåller offentlig handlingar i digital form – helt enkelt för att de inte är tvungna att göra det.

ANDERS R OLSSON får sägas höra till någon slags mellangrupp; han ser den nya teknikens möjligheter, men tycker samtidigt att möjligheterna håller på att gå förlorade. Han skriver:

Poängen är inte att varje offentlig handling bör läggas ut på www. /.../ Poängen är att det föreligger enastående möjligheter att öppna offentlig verksamhet för medborgerlig insyn, men att de aldrig ens blir föremål för utredning.

Anders R Olsson berättar i vår intervju med honom om hur tv-redaktionen Laika fick känna på hur en myndighet förhindrade en granskning av dess verksamhet. Laika skulle göra ett reportage för SVT om hur många av de flyktingar från forna Jugoslavien, som fått avslag på sina ansökningar om uppehållstillstånd i Sverige och skickats tillbaka, som sedan dödades i kriget. I sitt arbete behövde redaktionen tillgång till Invandrarverkets (nuvarande Migrationsverket) register. Uppgifterna de behövde var namn på de personer som sökt uppehållstillstånd, men fått nej – uppgifter som är offentliga. Men Laika fick nej från Invandrarverket. De kämpade i 18 månader för att få ut registren, utan resultat. Reportagen gick ändå att genomföra med hjälp av ett antal case, men den statistiska överblick man ville ha var omöjlig att få utan registren. Anders R Olsson engagerade sig i frågan och idag kallar han Invandrarverkets agerande för "uppenbart lagtrots, bland det värsta jag sett på 30 år".

I VÅR INTERVJU med Publicistklubbens ordförande Ulrika Knutson säger hon att gränserna för vad som är rimligt att publicera sannolikt kommer att skjutas fram; i takt med att allt fler nätbaserade medier går ut med namn och bild, kommer tidningar, radio och tv få allt svårare att motivera varför de låter bli.

Men diskussioner förs också i motsatt riktning. Att *inte* publicera uppgifter om misstänkta, offer och anhöriga kan motiveras med idén om att traditionella medier ska erbjuda *en annan* typ av nyhetsförmedling än de sociala medierna. En nyhetsförmedling som har etiska regler att förhålla sig till och som vill utöva ett ansvarigt utgivarskap.

Flera debattörer har ställt sig frågan hur de sociala medierna kommer att påverka traditionella mediers policys och bedömningar när det gäller publicering av till exempel namn och bilder på brottsmisstänka.

Matti Saari – killen i Kauhajoki som sköt ihjäl tio skolkamrater den 23 september – lade ut en film på YouTube som visar hur han övningskjuver sin pistol. Ett klipp visar Saari när han riktar sin pistol mot kameran och säger "You will die next". Upprörande, obehagliga bilder. En debatt uppstod om huruvida traditionell media gjorde rätt i att visa klipp från eller länka till Matti Saaris video. Uppmanade inte bilderna till våldshandlingar? Frågan om vad som egentligen kan räknas som en publicering aktualiserades. Ska till exempel en länk räknas som en publicering?

I TV4:s inslag om obduktionsbilderna den femte september visas det hur någon skriver "Arboga" i sökfältet på Pirate Bays sajt, och sedan klickar på länken till förundersökningen.

Konsekvensneutralitet är och har varit en viktig princip för journalister. Frågan är om den är gångbar i alla lägen.

Agnes Henriksson

KÄLLOR:

"Offentlighetens dimensioner" av Lars Ilshammar ur *På väg mot medievärlden 2020*, redaktörer Håkan Hvitfelt och Gunnar Nygren.

"Bloggar helt utan spärrar", artikel av Bo Rothstein i Göteborgs-Posten den 13 november 2008.

Martin Jönssons blogg: www.svd.se/mj
Björn Elmbrant på Dagens Arena: www.dagensarena.se/bjornelmbrant
Anders Mildners blogg: www.sydsvenskan.se/mildner
Peter Sundes blogg: blog.brokep.com

PK-ordföranden hoppas på etisk diskussion

Publicistklubbens ordförande Ulrika Knutson hörde först nyheten om förundersökningen från Arboga på radio. Hon beskriver sin första bild av vad som hade hänt som “ganska förvirrad”.

– Men ganska snart begrep man att förundersökningen med bilder och allt är en offentlig handling, och att Pirate Bay inte är en nättidskrift, utan en sajt där man kan länka saker, eller lägga ut saker. Frågan kvarstod ändå: Vad gör obduktionsbilderna på nätet?

Drygt två månader senare är hon mitt uppe i förberedelserna för kvällens Publicistklubbsmöte. Restaurangen högst upp i Kulturhuset är redan mer än halvfull, och Ulrika Knutson är lite stressad.

Efter TV4:s inslag den femte september mångdubblades antalet nedladdningar av förundersökningsfilen. Ulrika Knutson stoppar ett *Extra* i munnen och förklarar att hon tycker att ansvarsfrågan är svår. Konsekvensneutralitet och vissa publicisters fasta övertygelse om att allt som kan intressera allmänheten ska publiceras, ställd mot hänsyn och tanken på de anhöriga. I fallet med förundersökningen tvekar Ulrika Knutson. Hon vet inte var hon står.

– Däremot kan man säga att Pirate Bays och de traditionella mediernas beteende sammantaget har i alla fall vidgat vår kunskap på stora områden. Fler människor har reflekterat över: vad innebär ett ansvarigt utgivarskap?, och vad är en offentlig handling?

OM DEBATTEN får några politiska konsekvenser är för tidigt att svara på, tycker Ulrika Knutson. Hon tycker att Pressombudsmannen Yrsa Stenius feltolkades i media när det hävdades att hon ropade på censur och ökad lagstiftning, och att det Yrsa Stenius egentligen gjorde var att peka på en olycklig utveckling hon tyckte sig se. Att justitieminister Beatrice Ask tidigt talade om att tillsätta en utredning oroar henne inte heller. Ulrika Knutson menar att de röster som verkade mest oroade över yttrandefrihetens väl och ve, förhastade sig.

– Vi ska inte flyga i taket förrän vi sett ett förslag till en lagändring, och det har vi faktiskt inte gjort än.

Vad gäller Pirate Bays argument i debatten ställer sig PK-ordföranden frågande till deras påstådda principfasthet. Fildelningsajten har valt att plocka bort länkar till barnpornografi och så kallade “snuff-filmer”. Men eftersom det inte alltid är självklart vad som klassas som barnpornografi måste Pirate Bay själva göra bedömningar från fall till fall. Bedömningar som, säger Ulrika Knutson, är godtyckliga. Pirate Bay har ett ansvar, menar hon – inte enligt lagen, men på ett mänskligt plan.

– Att det är så förtvivlat rädda för att få ett ansvar i knät, när de ändå tar sitt ansvar när det gäller texter och bilder som kan tolkas som barnpornografi, det förstår jag inte riktigt.

KONSEKVENSERNA ÄR alltså svåra att säga något om, liksom ansvarsfrågan som enligt Ulrika Knutson i första hand faller på tingsrätten i Arboga som tog beslutet att låta obduktionsbilderna ingå i den offentliga förundersökningen. Hon hyser både bävan och hopp inför framtiden.

Bävan inför att gränserna för vad man publicerar i traditionella medier kommer att förflyttas och att allt fler publicister kommer att hänvisa till att namn och bild på brottsmisstänka redan publicerats på nätet.

Hopp om att andra publicister tar initiativ till en diskussion om samhällsrelig moral och om hur man ska förhålla sig till misstänkta brottslingar, brottsoffer och anhöriga.

– Vi kanske får en ny diskussion om det, som vi inte haft sedan 20-talet när man införde dom pressetiska reglerna. På den tiden hängde man ju ut minsta äppelpallare med namn och bild för folkdomstolen att ta hand om.

Ulrika Knutson ska strax hålla i en diskussion om ekonomijournalistik på Publicistklubbens möte i Kulturhuset.

BILDER: Agnes Henriksson & Ingrid Forsberg

En av de viktigaste samhällsfrågorna

Anders Mildner började skriva om teknik och medier för tio år sedan. Redan då var redaktionerna skeptiska. Teknik sågs som något krångligt och svår-förklarar. Och det har knappast blivit bättre med tiden, menar han.

Utanför Malmö Högskolas lunchserverings fönster visar staden upp sig från sin allra gråaste sida. Anders Mildner lider av sviterna av en rejäl förkylning. Rösterna är fortfarande bräckliga. Han pratar lågt och försiktigt.

Anders Mildner arbetar som frilansjournalist. Två gånger i veckan skriver han för Sydsvenskan på sin blogg om sociala medier. Men nyheten om Arboga-förundersökningen fick han via så kallad traditionell media. Han såg inslaget på TV4 och tänkte på vilken förfärlig upplevelse det måste vara att leva med vetskapen att bilder på ens mördade små barn finns tillgängliga för vem som helst.

Han tänkte också på hur många som, liksom han, kanske aldrig hade fått vetskap om att förundersökningen gick att ladda ner via Pirate Bay, om det inte hade varit för tv-inslaget. Och hur många fler som nu i alla fall skulle kunna se obduktionsbilderna, i fall de ville.

Mycket riktigt steg antalet personer som laddade ner förundersökningsfilen från några hundra innan TV4:s inslag till tiotals tusen efter 19-sändningen den femte september.

– Så på vem ska man egentligen vara moraliskt upprörd?

Digitaliseringsfrågan skiljer sig, menar Anders Mildner, från andra samhällsfrågor, och därför skiljer sig den här nyheten från andra. Han jämför med Tito Beltran-rättegången – en stor mediehändelse, under en begränsad tid. Men när Tito Beltran fick sin dom, var nyheten slut. Skillnaden med nyheten om Arboga-förundersökningen, menar han, är att den får konsekvenser som sträcker sig långt fram i tiden. Att berätta i TV4 om att filen finns, bidrar till att fler delar den. Och kopiorna finns kvar. De försvinner inte för att man inte längre pratar om dem i media.

VID SIDAN AV sina frilansuppdrag som journalist har Anders Mildner en timanställning på Malmö Högskola. Han berättar om studenternas reaktion när han förklarar vad offentlighetsprincipen är.

– “Jag kan ta reda på nästan vad som helst om dig”. När jag berättar det är det ingen av mina elever som tycker att offentlighetsprincipen är en bra grej.

Flera journalister som deltog i debatten bedyrade sina varma känslor för offentlighetsprincipen, samtidigt som de uttryckte rädsla över att Pirate Bays handlande (eller icke-handlande) skulle komma att leda till ökad sekretess och mindre offentlighet.

Offentlighetsprincipen säger att en offentlig handling som begärs ut ska lämnas ut “skyndsamt”. Och som Trond Sefastsson skriver i sin bok *Offentlighetsprincipen i praktiken*: “Tanken är att myndighetens personal ska släppa allt de håller på med och omedelbart ta itu med frågan.” Alla som har försökt vet att det är långt mellan lagtext och verklighet. Anders Mildner, som arbetat som journalist i 15 år, har kunskaperna och kontakterna som gör det möjligt för honom att få reda på i stort sett allt om vem som helst. Gemene man har dem inte.

I det digitala samhället, menar Anders Mildner, blir offentlighetsprincipen till för alla, och i praktiken är det bara ett fåtal som vill ha det så. Därför, menar han, kommer fall som det

med förundersökningen från Arboga att leda till att det hårda tryck som offentlighetsprincipen redan lever under, kommer att hårdna. Lobbyarbetet och polisens arbete mot till exempel Pirate Bay kommer att öka. En lagändring tror han däremot inte på.

DET VAR FORTFARANDE 1900-tal när Anders Mildner började intressera sig för teknikutvecklingen inom musikbranschen. På sin blogg beskriver han i ett inlägg den tolfte september, de “säljsvårigheter” han brottades med på den tiden och hur redaktörerna drog örönen åt sig när han började förklara vad det var han skrev om.

Om debatten som följde efter nyheten om förundersökningen suckar han. Menar att det finns en jättebra debatt om offentlighet, men att den förs på bloggar, och knappast i massmedia.

– Journalister har en ovilja att lära sig väldigt mycket, det gäller verkligen inte bara teknik, men *särskilt* teknik. Sedan -93, -94 nånting så har man förlitat sig på att det där med Internet och teknik och sånt, det tar nischtidningarna hand om. “Vi ska inte ha några svåra ord, alltså kan vi inte skriva om teknik”, tänker man.

– Fildelningsfrågan är en av dom viktigaste frågorna, och har varit det i tio år. Hade man gjort en ansträngning då, och sett till att förstå vad det handlar om, så hade vi varit någon helt annanstans idag. Men det gjorde man inte.

Och så var det debattörerna. Björn Elmbrant som skrev en artikel i Dagens Arena som “inte kan läsas på något annat sätt än att han tror att Pirate Bay är en blogg”. Att Pirate Bays pressansvariga Peter Sunde enträget höll fast vid det semantiska argumentet att Pirate Bay aldrig publicerar någonting (som bland andra TV4 uppgav), var väl inte heller så smart, mediestrategiskt sett.

– Peter Sunde deltog inte i debatten av en slump, säger Anders Mildner. Jag tror att han ville ha en seriös debatt, men han diskuterade teknik när alla andra diskuterade moral, och det blir problematiskt.

(För den som vill se ett exempel på detta: ta en titt på SVT: s Debatt från den elfte september.)

– Men, tillägger Anders Mildner, jag är ju inte Peter Sundes strategiske rådgivare. På Pirate Bay finns det en “fuck-you”-attityd, mot skivbolag och mot massmedia. Dom är inte intresserade av att mildra kritiken.

Han värjer sig för att prata moral. Men tycker ändå att Pirate Bay, trots att det var fel av media att peka fingret åt dem, kunde ha gjort en markering genom att ta bort länken till förundersökningen när den först kom upp.

– Vad är det som säger att just Pirate Bay måste följa sin policy när resten av världen gör avvikelser från sina policys, hela tiden? Det hade varit en rimlig gest, tycker jag. Men vad är det som säger att min moral är bättre än andras?

Anders Mildner undervisar i kulturjournalistik på Malmö Högskola.

BILDER: Agnes Henriksson

bråk om språk och ansvar

Olika begreppsvärldar och olika uppfattningar om ansvar och hänsyn. Det var huvudingredienserna i debatten och mediebevakningen efter att det blev känt att förundersökningen gick att ladda ner från internet.

VI HAR LÄST, tittat och lyssnat på 48 olika inslag och texter som behandlar spridningen av Arboga-förundersökningen på internet, via Pirate Bay. Det är samtliga texter/inslag som under vår undersökta tidsperiod, 5 september till 5 oktober 2008, behandlade detta ämne i följande medier:

Nyhetstidningar:

Aftonbladet
Expressen
Dagens Nyheter
Svenska Dagbladet
Göteborgs-Posten
Sydsvenska Dagbladet

Branschtidningar:

Journalisten (både på webben och på papper)
Medievärlden (både på webben och på papper)

TV:

TV4-Nyheter
Nyhetsmorgon, TV4
SVT Rapport
Debatt i SVT

Radio:

Ekot kvart i fem
P3 Nyheter
Kvällspasset i P3
Studio Ett
P1 Morgon
Medierna

Debatten och mediebevakningen startade efter att TV4 den femte september sänt nyheten om att obduktionsbilderna fanns tillgängliga att ladda ner på internet. Efter det plockades nyheten upp av samtliga stora medier och debatten och var igång. Framställningen i TV4: s inslag skapade förutsättningar som hade en avgörande betydelse för den åtföljande debatten:

1. De anhöriga är upprörda över att obduktionsbilderna finns på nätet.
2. De har vädjat för att länken till bilderna ska tas bort, men fått otrevliga svar.
3. Även polisen tycker att det är olyckligt att bilderna sprids.
4. Företrädare för Pirate Bay meddelar att de inte tänker ta bort länken till förundersökningen.

5. Pressombudsmannen tycker att Pirate Bay ”buskör” offentlighetsprincipen och tror att händelsen kan leda till inskränkningar i denna.

6. En riksdagsledamot och jurist menar att jurister nog inte inser vilken spridning ett förundersökningsmaterial kan få, och att praxis kanske måste ändras.

Debatten och mediebevakningen kan delas in i två huvudteman: Dels diskuteras lagstiftningen såsom den ser ut idag och hur den skulle kunna förändras för att undvika liknande händelser. Dels diskuteras ansvar. Vem har egentligen ansvar för att bilderna finns tillgängliga för nedladdning? Vilket ansvar har Pirate Bay? Vilket ansvar borde de ta?

I början av mediebevakningen konstaterades att det inte hade brutits mot någon lag. I de fall där justitieminister Beatrice Ask uttalar sig handlar det om att hon ändå vill göra någonting för att förhindra att något liknande händer igen.

Det är klart att vi måste ha ett skydd för enskilda människor som kan bli väldigt kränkta och illa berörda, och där det inte finns ett intresse av allmän insyn. (Ekot, 6 september)

Hur ska vi, kanske lite bättre än idag, kunna förhindra spridning utav den typen av material. Som det inte finns ett allmänintresse av, och som kränker människors integritet. (Medierna i P1, 13 september)

I de fall lagstiftningen diskuteras är det i första hand Sekretesslagen och offentlighetsprincipen det handlar om. Vid flera tillfällen nämns det att offentlighetsprincipen inte är menad att skydda den sortens spridning av offentligt material som sker i detta fall, och att det kan vara idé att komplettera de lagar och regler som redan finns. Lennart Grunér, vice åklagare på riksåklagaren i Stockholm, intervjuas i P3 Nyheter:

Jag tror att den här teknikutvecklingen ger anledning att fundera på om det regelsystem vi

intellektuell spridning
offentlighet
ansvar
hederlighet publicist
sekretess hänsyn
LAGAR & REGLER
UTREDNING
inskränka
allmän-
intresse
pirat

BILD: Mikael Altemark GRAFIK: Agnes Henriksson

har och som ska balansera olika intressen mot varandra är tillräckligt. (P3 Nyheter 9 september)

Pressombudsmannen Yrsa Stenius uttalar sig ett flertal gånger, bland annat i det första inslaget från Tv4, om att händelsen kan komma att leda till ökad sekretess. Hon förordar det inte, men låter ändå förstå att hon befarar att det kommer att bli resultatet av att (som hon skriver i *Medievärlden* 10/2008) ”integritetskänsligt material” offentliggörs.

Anders R Olsson är en debattör som tycker sig och har tyckt sig se hur offentligheten minskar och sekretessen ökar under en längre tid. I P1 Morgon den åttonde september säger han:

Sådana här spontana krav på *ökad* informationsfrihet ser man inte, därför att när sekretessregler som finns missbrukas, alltså när myndigheter lägger locket på / ... / så att uppgifter förblir okända som borde vara kända, så är det ju ingen som får se dom och då kan ju inte den här sortens spontana reaktioner uppstå. Därför så tycks rörelsen bara ske åt ett håll hela tiden, det vill säga mot ökad sekretess. (P1 Morgon åttonde september)

I FRÅGAN om vem som egentligen kan ställas till svars för att förundersökningen med bilderna finns tillgängliga på nätet går åsikterna som mest isär. Det är i den frågan som debattörerna verkar ha svårast att förstå varandra och uppnå något slags konsensus. Det finns tre huvudlinjer i debatten när det gäller ansvarsfrågan:

– *Ansvar* är tingsrättens. Det var tingsrätten i Västmanland som från början offentliggjorde förundersökningen, med obduktionsbilderna. De borde gjort en annan bedömning och valt att sekretessbelägga obduktionsbilderna på barnen. Om bilderna inte hade varit offentliga, hade intresset kring förundersökningsfilen inte blivit så stort och mycket färre personer hade laddat ner den. De debattörer som står för den här linjen är Pirate Bays företrädare och offentlighetsexperter .

– *Ansvar* är massmedias. Hade man inte berättat i media att förundersökningsfilen fanns att ladda ner via Pirate Bay, så

hade det inte blivit känt för allmänheten att filen överhuvudtaget fanns tillgänglig på nätet. Dessutom medverkar medias sensationsartade rapportering kring Arbogafallet, innan någon överhuvudtaget hört talas om förundersökningsfilen, till att intresset för fallet var upphaussat. Denna linje företräds också av Pirate Bay-anhängare, samt av en del journalister.

– *Ansvar* är Pirate Bays. De har möjligheten att i efterhand plocka bort filen, såsom de gör med material av barnpornografisk karaktär. Även om spridandet av filen inte på något sätt är olagligt, har Pirate Bay fortfarande ett moraliskt ansvar att medverka till att inte fler laddar ner filen. Den här linjen verkar ha bredast stöd i debatten och företräds framför allt av journalister.

Andreas Ekström skriver på journalisten.se om Pirate Bays ansvar:

Ansvar är något av det svåraste massmedierna har brottats med under flera hundra år. Det diskuteras ständigt: Vad är lämpligt? Vad är ansvarsfullt? Vad är relevant? /... / När nu den digitala revolutionen äntligen är här /... / hamnar ansvarsfrågorna på allas bord, samtidigt. Personer, ner på individnivå, som aldrig har haft en tanke på sådant här sitter plötsligt med svåra publicistiska ansvarsfrågor framför sig. Inte ens proffs klarar ju det varje dag. The Pirate Bay har fått välförtjänt kritik, liksom tidigare Flashback, för synen att en distributör, utgivare eller publicist inte behöver ta ansvar alls. Deras hållning är inte rimlig. Ansvar

upphör inte bara för att det numera delas av oss alla. Att öka kännedo-men om och tillgängligheten till ett kontroversiellt material är ett aktivt publicistiskt beslut – oavsett vem som fattar det. (journalisten.se, 16 september)

Ekströms argumentation bygger på tanken att Pirate Bay ska ta samma etiska hänsyn som vilken vanlig tidnings-, radio- eller tv-redaktion som helst. Hans argument bygger därmed också på tanken om Pirate Bay som ett massmedium som aktivt publicerar material. Ekström skriver till och med i inledningen av sin artikel att Pirate Bay “som viktigt redskap

för informationsdistribution har /.../ blivit ett massmedium, en samlingsplats för en stor publik.”

Detta synsätt återkommer ofta hos de debattörer som är allmänt kritiska mot Pirate Bay. Debattörerna refererar ofta till de pressetiska reglerna och tycker att Pirate Bay antingen borde förhålla sig till dessa, eller ha egna liknande regler att förhålla sig till. Hållningen kan ses som problematiskt, med tanke på att Pirate Bay inte är ett medie i traditionell mening. Det gör att företrädare för Pirate Bay kan bemöta den typen av argument genom att säga att de bara tillhandahåller en teknik som gör det möjligt för användare att dela information med varandra, och därmed knappast kan tillskrivas samma etiska ansvar som “vanliga” medier.

I en debatt mellan SR:s chefs-strateg Staffan Sonning och Pirate Bays Peter Sunde, där Sonning menar att Pirate Bay “borde ta sitt ansvar”, säger Sunde:

Jag tycker att det ansvaret måste ju ligga på den som publicerar materialet. Varje gång som nån säger att Pirate Bay har publicerat nåt material så slutar jag lyssna, för dom har ju inte förstått tekniken, dom har inte förstått vad vi sysslar med, och då kan man ju inte prata eller resonera med dom personerna. (P1-Morgon, 9 september)

Citatet är också talande för den begreppsförvirring som förekom i debatten och mediebevakningen. Både när det gäller hur det beskrevs att bilderna gjorts tillgängliga, hur en sajt som Pirate Bay fungerar, eller över huvud taget när det gäller hur internetmediet fungerar, och vad det har för betydelse i dagens samhälle.

Sättet som förundersöknings-protokollet och bilderna gjorts tillgängliga beskrivs på flera olika sätt. I ett fåtal texter är det direkt felaktigt formulerat. Till exempel i TV4-Nyheterinslag, den femte september, som inledde mediebevakningen. Där säger nyhetsuppläsaren att “fildelningssajten Pirate Bay har lagt ut polisens förundersökning på internet” (TV4-Nyheter 5 september).

I Svenska Dagbladet dagen efter står det att “/.../ Pirate Bay har lagt ut polisens förundersökning så att intresserade kan läsa den” (Svenska Dagbladet, 6 september). Dessa påståenden är direkt felaktiga, eftersom Pirate Bay inte aktivt lägger ut något material på sajten. Även om det bara är ett fåtal fall där det beskrivs så direkt felaktigt, är vår tolkning att det i en stor del av fallen är oklart och oprecist formulerat. Några exempel (som återkommer på flera ställen):

”Obduktionsbilderna /.../ ligger ute på en sajt på nätet.” (Expressen, 6 september)

”Obduktionsbilder /.../ har publicerats via fildelningssajten Pirate Bay.” (Dagens Nyheter, 7 september)

”Pirate Bays tillhandahållande av obduktionsbilder”, (Expressen, 9 september)

”Obduktionsbilderna /.../ som nu finns att se ute på nätet”, (Studio Ett i P1, 12 september)

Dessa formuleringar är enligt oss oklara och oprecisa av följande anledningar:

1. Bilderna *ligger* inte på en sajt, utan i den fil som man måste ladda hem för att kunna öppna och titta på. Det handlar alltså inte om att bilderna ligger öppet att se på en hemsida.
2. Eftersom Pirate Bay inte är ett medie i samma bemärkelse som till exempel en tidning, blogg, radio eller tv, är frågan om man verkligen kan hävda att de *publicerar* någonting.
3. Bilderna finns inte *att se* på nätet. Man måste aktivt ladda hem filen för att kunna se dem.
4. Att säga att Pirate Bay *tillhandahåller* obduktionsbilderna är lite att hoppa över ett led i processen. Snarare är det de som

tillhandahåller *tekniken* som gör det möjligt att ladda hem filen som bilderna ingår i.

5. Oftast beskrivs heller inte hur en sida som Pirate Bay fungerar.

ENDAST EN av de undersökta texterna har en faktaruta där man förklarar hur tekniken fungerar. Texten publicerades i Sydsvenska Dagbladet den nionde september. Och Sydsvenskans rapportering skiljer sig överhuvudtaget från övriga mediers.

Rapporteringen börjar den sjunde september, med en artikel på ledarplats. Ledaren har rubriken “Ta bort bilderna”.

Två dagar senare publicerar man inte mindre än fyra ganska långa artiklar i ämnet. En artikel är en intervju med Pirate Bays pressansvarige Peter Sunde. En annan har rubriken “Ministerns tankar om ändrade regler för sekretess kritiserar”. En tredje artikel består av intervjuer med tre fildelare – studenter på Malmö Högskola – som uttrycker sina åsikter om Pirate Bays agerande och en fjärde är skriven av Anders Mildner, tidningens expert på sociala medier, och tryckt på kultursidorna.

Den tionde september publicerar man en debattartikel skriven av Peter Sunde.

Dagen därpå skriver Heidi Avellan, tidningens politiske chefredaktör, en text där hon kritiserar Pirate Bay och deras retorik, och tycker att deras handlande är “osmakligt”. Samma dag svarar Adrian Schmidt på ledaren från den sjunde september och menar att det är fel av en liberal tidning som Sydsvenskan att uppmana till självrensning.

Den 13 september skriver tidningens chefredaktör Daniel Sandström att tidningen tänker påbörja ett policyarbete “som ska göra oss redo att bättre möta de utmaningar som internet ställer oss inför.” Sandström ber läsarna att höra av sig, och skriver “det är vårt ansvar att lyssna”.

Med artiklar den 16, 24 och 26 september följer tidningen upp sidospar i frågan: Debatt-redaktionens ursäkt till Peter Sunde, Pirate Bays anmälan om åtal mot TV4 och TT och Datainspektionens utlåtande.

Med 12 artiklar i ämnet sticker Sydsvenskan ut markant från de övriga undersökta tidningarna. Bevakningen skiljer sig också från de andra på det sättet att de är de enda som låter “allmänheten” uttala sig, och att de låter Peter Sunde skriva en gästkrönika. På det stora hela verkar Sydsvenskan ha tänkt ett steg längre i sin bevakning av frågan än de andra tidningarna gjort.

DEBATTEN OCH mediebevakningen genomgår egentligen inte någon utveckling. Vad som istället är tydligt är hur lika argumenten ser ut i början respektive i slutet av debatten. Man kan se att de som överhuvudtaget orkar bry sig om frågan mot slutet av september månad är personer som har möjlighet att uttrycka sig om frågan i artikelform. Inga personer intervjuas då längre.

Pirate Bay är huvudaktören i media. Justitieministern förekommer också mycket. Just frågan: vilken betydelse kommer händelsen med förundersökningsfilen för lagstiftningen?, började ställas i och med TV4:s inslag och fortsatte att ställas.

Experter fick uttala sig om vad de trodde skulle kunna hända, och journalister och publicister om vad de befارade att händelsen skulle innebära. Pirate Bay fick försvara sig.

Med få undantag fick allmänheten ingen eller ytterst lite plats i medierna. Däremot hänvisade man ofta till att en bred opinion fanns eller att många röster hade höjts för att stoppa spridningen av bilderna.

**Agnes Henriksson
Ingrid Forsberg**

VILKA KOMMER TILL TALS?

Så här många gånger uttalar sig personer från följande kategorier i debatten:

Politiker: 10

Forskare/expert: 11

Representanter/sympatisörer för Pirate Bay (till exempel företrädare för Piratpartiet): 15

Journalister: 28

Jurister/poliser: 9

Drabbade: 9

Allmänhet: 6

BILD: Felipe Bachomo

En debatt är den andra lik

Medieforskaren Åsa Kroon ger i sin bok *Debattens dynamik* tre förutsättningar för att en händelse ska bli det som sätter igång en debatt.

Först och främst krävs det av händelsen att den besitter *igångsättningsförmåga*. För att händelsen ska bli det avgörande moment som Kroon beskriver som den “utsaga eller kommentar i en utväxling i ett samtal [som] blir till fokus i mediernas representation av det”, krävs att händelsen äger rum antingen innan debatten startar, eller precis i början av debatten.

I det här fallet var det avgörande momentet när TV4 den femte september berättade nyheten: att Arboga-förundersökningen fanns tillgänglig på Pirate Bay. I TV4:s första inslag berättar Arbogabarnens pappa Nicklas Jangestig om hur han känner inför att obduktionsbilder på hans barn finns tillgängliga på fildelningssajten Pirate Bay. I det andra inslaget intervjuas bland annat Pirate Bays presstalesman Peter Sunde, som klargör att Pirate Bay inte har för avsikt att plocka bort länken. Själva händelsen som utgör förutsättningen till nyheten – det vill säga att någon har skapat en länk till förundersökningsfilen, eller, om man vill, att tingsrätten i Arboga har offentliggjort hela förundersökningen med obduktionsbilderna – har inträffat ungefär en månad tidigare.

NÄSTA FÖRUTSÄTTNING Kroon presenterar är händelsens *anpassningsbarhet*. Här handlar det om huruvida händelsen passar bra in i “mediernas arbetsrutiner och metoder, medieformat och mediedramaturgi.” Händelsen med Arboga-förundersökningen är anpassningsbar såtillvida att den sker i Sverige, den berör människor i Sverige, den ingår i historien om en av årets största följetonger i media, nämligen mordet på barnen i Arboga och rättegången som följde därefter. Dessutom inbjuder händelsen till att två grupper eller flera ställs mot varandra: drabbade mot politiker mot Pirate Bay-representanter. Debatten var också en del av en större och pågående debatt om fildelning och (brist på) moraliskt ansvar när det gäller publicering av känsligt material.

DEN TREDJE förutsättningen handlar om händelsens *metastory-kvalitet*. Det vill säga att det går att applicera i media redan förekommande stereotyper, diskurser och mallar på händelsen. Flera debattörer blir i debatten presenterade som “pirater”, ett epitet som naturligtvis innehåller en antydning om laglöshet och brist på hänsyn. “Piraterna” blir representanter för “det nya” – inte bara den nya tekniken, utan också det nya, hårdare samhället. “Pirate Bay försöker framstå som det fria ordets

riddermän, men är i verkligheten denna gång skandalsökande hyenor”, skriver Sydsvenskans politiska chefredaktör Heidi Avellan i en kort artikel den elfte september.

Ansvarsfrågan kom att präglade debatten. Att hitta den skyldige – oavsett om det går att peka ut någon person/grupp som faktiskt skyldig eller inte – verkade vara medias främsta uppdrag. I det här fallet påpekade flera debattörer, en del Pirate Bay-representanter men också andra, att media också borde ställas till svars, eftersom deras rapportering kring händelsen innebar att fler fick reda på att det gick att få tag på förundersökningen via Pirate Bay. Den i många fall sensationslystna rapporteringen om Arbogafallet innan nyheten om obduktionsbilderna kom ut bidrog, menade man, till ett intresse för att se bilderna.

Åsa Kroon skulle nog hålla med på den punkten. Hon menar att medierna, genom att utpeka någon som skyldig, friskriver sig själva från ansvar.

EN ANNAT “spår” i debatten är det semantiska. När TV4:s nyhetsuppläsare Ulrika Nilsson i påannonseringen till inslaget med Nicklas Jangestig sa att Pirate Bay “lagt ut” förundersökningen med obduktionsbilderna, var det nog en relativt liten del av tittarna som reagerade. Men faktum var att just den formuleringen skulle komma att få konsekvenser för hur debatten gick. Peter Sunde är pressansvarig på Pirate Bay och den som kom att representera sajten. Han påpekar i intervju efter intervju att Pirate Bay inte publicerar eller lägger ut något material utan att de tillhandahåller en tjänst som gör det möjligt för Pirate Bay-användare att dela filer med varandra.

Semantiska krumbukter, tycker vissa debattörer. Journalister inte minst. Men enligt Kroon spelar formuleringar en alldeles för viktig roll för att avfärdas som en ovidkommande detalj:

Att som journalist säga att de ord man använder för att göra dessa beskrivningar inte har någon avgörande betydelse för hur verkligheten uppfattas är att kraftigt underskatta sin egen makt att påverka andras bilder och tolkningar av en situation eller händelse.

Peter Sunde hade alltså en poäng när han höll fast vid sitt semantiska argument. Han menade att felformuleringen var ett symptom på något annat – en grundläggande okunskap från mediernas sida om hur Pirate Bay fungerar.

Agnès Henriksson

KÄLLA:

Debattens dynamik av Åsa Kroon

Soffvärmare spekulerar

“Det finns en anledning till att vi har två öron och en mun.”

Jag hade gärna haft en gammal släkting som sa det till mig när jag var liten. Det har jag inte. Men ibland ringer det i mig ändå, lite smålutherskt: ”Att lyssna mer än att tycka”. Det är praktiskt så det förslår, och inte alltid lätt. Framför allt gör det folk obekväma – för inget är så obekvämt som folk utan åsikt.

När man har den ambitionen är det tur att är man inte är “flitig

debattör”, och tur att man inte vant sig vid att värma morgonsoffetyg minst en gång i veckan.

För ibland. Ibland är

det som om telefonen ringer hos någon flitig debattör och han eller hon blir alldeles varm i hjärtat för det kanske är första gången på en vecka eller så, och han eller hon fullkomligt jublar: Ja! ja! ja! Hemskt intressant, detta debatterar jag gärna! (Fast inte i luren alltså, man vill ju inte riskera att låta angelägen. Men liksom *inuti*). Och så köper man nytt läppstift eller ett par klämmiga Boss-sockor och sätter sig i taxin i arla morgonstund – glad och lättad för att man är inne i värmen igen.

”Man upptäcker att man helt enkelt inte har så bra koll. Men. Det är också en ingång, tänker man.”

VÄL I SOFFAN upptäcker man att ämnet man ska prata om inte tillhör ens starkaste sidor. Man upptäcker att man helt enkelt inte har så bra koll. Men det är också en ingång, tänker man. Och man får faktiskt in några riktigt bra poänger. Och programledaren verkar gillar det, hon nickar innerligt och ger en till och med en liten blink efteråt, som i “det där blev jätligt bra du”. Eller som i oförstående samförstånd, man vet inte riktigt. Och det spelar ju faktiskt ingen roll.

Nå. Det ska erkännas. Jag vet inte att det är såhär det går till. Det kan bli ett annat projektarbete: En flitig debattörs liv och drömmar.

Men man får ju känslan. När Barbro Hedvall i en intervju i radions Studio Ett utbrister att hon inte förstår vad förundersökningen har att göra på nätet (ett ord hon *föser* ur munnen, liksom Järegårdskt). Och då är det just detta faktum och den nya verklighet detta faktum innebär, som debatten hon för stunden deltar i, handlar om.

När Staffan Sonning jämför Pirate Bay med Röda Armé-fraktionen.

Eller när Yrsa Stenius hävdar att hon inte sa saker som hon faktiskt sa i ett radioinslag som ligger på SR:s sida sedan mer än en vecka tillbaka, för allmänt behörande. Men Yrsa har inte brytt sig om att lyssna. “Tänkte int på det”.

Det värsta är att detta ju ingalunda är några halvbegåvade människor. Tvärtom. Men det är klart, dom är ju till åren komna. Kanske öronen har trillat av.

"Vi ska alltid ha rätt, det är grundtanken"

Ulf Traneborn var en av de som planerade TV4:s nyhetsinslag som satte igång mediebevakningen. Han är nöjd med inslaget, men frustrerad över det språkliga misstaget som ledde till sidodiskussioner.

På väggen i ett konferensrum i TV4:s lokaler på Gärdet i Stockholm, hänger ett stort svartvitt foto på nyhetsankaret Ulrika Nilsson. Det är en ganska gammal bild, kanske från TV4:s barndom i början av 1990-talet. Bredvid hänger bilder på de två andra TV4-profilerna Bengt Magnusson och Malou von Sivers. Det ser lite ut som idolbilder. Ulf Traneborn, dagchef och planeringschef på TV4-Nyheter, sitter vid ett konferensbord precis nedanför de gigantiska foton.

Det var just Ulrika Nilsson som läste nyheterna i 19-sändningen den femte september, då TV4 var först ut med nyheten om att förundersökningen i Arboga-målet fanns att ladda ner på Pirate Bay.

Så här sa hon i påannonseren till inslaget:

Samtidigt kan Tv4-Nyheter ikväll avslöja att fildelningssajten Pirate Bay har lagt ut polisens förundersökning på internet, så att vem som helst kan ladda ner den. Bland annat visas flera foton på de mördade barnen Max och Saga. Barnens pappa har vädjat till Pirate Bay om att ta bort materialet, men förgäves. (TV4-Nyheter 5 september)

Men det var just det, att det var inte Pirate Bay som lagt ut materialet. Det var en användare som lagt upp en länk, och Pirate Bay menar själva att de inte har någon aktiv del i det hela. Upprörda företrädare för Pirate Bay ringde till TV4 efter inslaget och var arga. Och Ulf Traneborn medger att de gjorde ett misstag.

– Det känns säkert retligt att vi bjöd dom på den diskussionen.

ULF TRANEORN var dagchef för TV4-Nyheter den dagen. Han berättar att man hade kommit överens om att göra jobbet några dagar innan det sändes. Kalla Fakta-reportern Magnus Wennerholm höll på med ett reportage om händelserna i Arboga. Nicklas Jangestig, pappan till de mördade barnen, hade pratat med honom om hur upprörd han var för att obduktionsbilderna på hans barn fanns att ladda ner från internet. Han hade vädjat till Pirate Bay att ta bort dem, men fått ett arrogant svar.

Och polisen var också upprörd.

– Så vi bestämde oss för att göra ett jobb på det, säger Ulf Traneborn.

Ulf Traneborn tog beslutet att nyheten skulle vara med i 19-sändningen redan på fredagen den femte, fast inslaget ursprungligen var tänkt för lördagen. En fotbollslandskamp mot Albanien gjorde att lördagens 19-sändning skulle utgå, och Ulf Traneborn bedömde nyheten som så pass viktig att han

ville ha med den i huvudsändningen. Alltså fick det bli redan på fredagen. Det innebar att man var tvungen att jobba lite snabbare med nyheten. Istället för att reportern åkte tillbaka till redaktionen i Stockholm redigerades inslaget från en sändningsbuss som skickats ner till Norrköping.

TV4 gjorde nyheten i två olika inslag, där det första inslaget är gjort av Kalla Fakta-reportern Magnus Wennerholm. Där får man se och höra pappan och hans sambo förklara hur de vädjat till Pirate Bay om att de ska visa hänsyn. Man får också se bilder på en datorskärm där någon laddar ner förundersökningen, och sedan bläddrar i den. Klippen är snabba, men man hinner ändå uppfatta en del ord och formuleringar. I den andra delen av inslaget hörs en kort kommentar av Pirate Bays pressansvarige Peter Sunde, därefter följer en intervju med allmänhetens pressombudsman Yrsa Stenius, och en kommentar av juristen och riksdagsledamoten Peter Althin.

Ulf Traneborn säger att det var självklart att göra det andra inslaget. Magkänslan fanns i den första inslaget, med mycket känslor. Men man ville uppnå en kombination av starka känslor och fakta och kunskap.

– Vi ville prata till huvudet också, så att säga.

– Vi var rätt nöjda med kombinationen, hur jobbet var uppbyggt, men vi misslyckades med en stor grej i påan. Vi pratade om det redan på morgonen, att vi skulle vara nogga med hur vi formulerade oss, men ändå blev det fel. Det hade varit bättre om vi varit exakta från början, om Pirate Bays roll i det hela. Nu uppstod i stället en sidodiskussion.

Trots att man diskuterat vikten av att formulera sig rätt blev det alltså fel i sändningen. Ulf Traneborn nämner den mänskliga faktorn, och att kvalitetskontrollen helt enkelt inte var tillräcklig den här gången. Det märks att han är lite frustrerad över att det blev som det blev.

Varför kändes det så allvarligt att det blev fel?

– Vi ska ha hög trovärdighet, vi ska alltid ha rätt, det är grundtanken. Det är aldrig bra att det blir en sidodiskussion som handlade om att vi råkade säga fel. Egentligen vill man ju ha en diskussion som handlar om dom som tillhandahåller den här tekniken, och dom som ser till att det blir tillgängligt, vad dom har för ansvar.

FLERA DEBATTÖRER, däribland Peter Sunde från Pirate Bay, menar att TV4 och andra medier har ett stort ansvar när det gäller att ha medverkat till spridningen av förundersökningen.

BILDER: Ingrid Forsberg

Det var ju ändå Tv4 som berättade att förundersökningen fanns att ladda ner, och det var också långt fler som laddade ner den efter att inslaget sänts än innan. Men Ulf Traneborn tycker att TV4 gjorde rätt som sände inslaget.

– Ja, det är en konsekvens man får ta när man sysslar med publicistisk verksamhet. Målet är ju att få diskussion och debatt, inte att få folk att titta på dom här bilderna. Vi ställs ju ofta inför frågan: vad får det här för konsekvenser. Men i det här fallet tycker jag verkligen det var relevant att göra jobbet.

Ulf Traneborn pratar om att det är intressant att belysa den nya medieverkligheten. Att det är en viktig diskussion som de i det här fallet var med och gav bränsle till.

– Inget är ju bara svart eller vitt. Det är jättebra om saker blir tillgängliga för folk, internet är ju på många sätt ett underbart redskap. Men bara för att något är offentligt betyder det inte att man måste publicera det.

HANTALAR OM att vi lever i ett informationsinferno. Och att nuförtiden är arbetstempot så högt, och allt ska finnas på flera olika plattformar på en gång. TV4 till exempel sänder nyheter i tv, på internet och numera även i radio (bland annat i Mix Megapol och The Voice). När Ulf Traneborn pratar om det höga tempot, kommer han fram till att det kanske var en bidragande orsak till att de begick ett misstag i det här fallet.

– Kanske hade det varit bättre om reportern kommit hem och redigerat inslaget i lugn och ro. Då hade man haft större möjlighet att upptäcka misstag.

Den nya medieverkligheten, där de flesta har tillgång till internet, innebär att man som konsument kan få information från allt fler ställen än bara de traditionella medierna. Men Ulf Traneborn ser ändå inte slutet för den professionella journalistiken.

– Jag utgår från att människor som konsumerar nyheter och som är intresserade av hur världen fungerar, vänder sig till dom som dom litar på. Ambitionen är att vi ska vara en sån kompis man kan lita på. I det informationsinferno vi lever i växer behovet av att någon gör urval och tolkningar, gör analyser och drar slutsatser.

– Min egen uppfattning är att behovet av god journalistik ökar. Jag måste ju tro på det, för att kunna jobba med det här.

Ingrid Forsberg

Slutord.

Vi är ju självgoda, vi svenskar. Vi tycker att det öppna samhället är något av det finaste som kommits på. Men vem vill egentligen ha en offentlighetsprincip när den blir till för alla?

Vi backar bandet. För vår första frågeställning var en helt annan. Vi ville undersöka en debatt som i våra öron präglades av missförstånd, tankefel, kunskapsluckor och en djup ovilja från debattörerna att acceptera varandras ståndpunkter. Naivt kanske – ovanstående passar med all säkerhet in på många debatter – och vår fråga kom att vidgas under arbetets gång.

Det blir ståhej kring vår fina Princip titt som tätt. En “bred opinion” väcks, många “upprörda röster” ropar på att politikerna ska “göra något”. Vem det är som skapar opinionen är det få som frågar sig. Vem som gör att vi blivit Max och Saga och Nicklas och Emma och Roland med familjen Jangestig. Och som förutsätter att de som laddar ner en förundersökning från ett uppmärksammat brott befinner sig i gravt moraliskt förfall.

Samma redaktioner som (om ordet någonsin är befogat är det väl här) *gottar* sig i fasansfullheter, fördömer allmänhetens reaktioner – vare sig de utnyttjar sig av samhällets öppenhet eller ropar på inskränkningar av densamma.

Journalister, och för den delen journaliststudenter, förfäras över att medborgarna inte har koll på vad vår fina Princip egentligen innebär. Och att vi måste värna om den. Men när ett stort antal människor verkligen utnyttjar Principen blir det plötsligt ett problem, eftersom det är ”fel” sorts information de tar del av.

DET BEHÖVS en diskussion; vi står inför stora utmaningar. Det här var kanske första gången vi fick se offentlighetsprincipen så tydligt manifesteras i den ”nya medieverkligheten”, men knappast den sista. Offentligt material är just *offentligt*, och kan inte vara det bara lite grann, för några utvalda att ta del av.

Samtidigt finns det anledning att fundera över ansvar och hänsyn. Det är inte svårt att förstå att man blir ledsen och sårad när obduktionsbilder på ens mördade barn laddas ner från internet av tusentals personer.

Politiker och journalister måste sätta sig in i teknikfrågorna så pass mycket att de kan debattera med företrädare på en jämlik nivå. Peter Sunde från Pirate Bay har i flera intervjuer, och på sin egen blogg, berättat att justitieminister Beatrice Ask vägrar att ens träffa honom och andra företrädare för sajten. Hur ska de då kunna föra en diskussion?

Och när man väl har satt in sig i frågorna måste media ta på sig att förklara hur saker och ting fungerar. Någon kanske kan återinföra Morgonpassets gamla programpunkt “Lagen för dagen”?

Som slutord kan vi inte säga det bättre än Anders Mildner gör i sin blogg den 12/9:

“Acceptera aldrig en journalistik som väljer att se teknik som något krångligt och moral som något enkelt. Verkligheten är nämligen precis tvärtom.”

Ingrid Forsberg
Agnes Henriksson

ABSTRACT

Titel: Allt för alla? Om moralkakor, nätpirater och offentlighetsprincipen

Författare: Forsberg, Ingrid och Henriksson, Agnes

Kurs: Göteborgs Universitet: Institutionen för journalistik och masskommunikation

(JMG). Journalistprogrammet 180 poäng , journalistgranskning

Termin: Hötterminen 2008

Syfte: Att analysera den mediedebatt som följde efter att polisens förundersökning med obduktionsbilderna på de mördade barnen från Arboga spreds via fildelningsajten The Pirate Bay.

Metod: Kvalitativ textanalys och intervjuer

Material: Textanalyser av 48 artiklar, radio- och tv-inslag och sex intervjuer med journalister och jurister. Intervjuerna är utförda under hösten 2008.

Huvudresultat:

Debatten präglades av missförstånd, tankefel, kunskapsluckor och en djup ovilja från debattörerna att acceptera varandras ståndpunkter. Debatten ledde möjligtvis till att (vissa) journalister fick en (välbehövligt) större kunskap om offentlighet och internet-teknik. Men tittare, läsare och lyssnare blev knappast klokare i frågorna efter att ha följt debatten.

Debatten ledde också till ett politiskt beslut om att utreda frågan om spridning av offentliga handlingar på internet. Bland de intervjuade råder delade meningar om huruvida utredningen kommer att leda till något förslag om lagändring eller inte.

ABSTRACT

Title: Everything for everyone? About moral lessons, net pirates and the principal of public access to official records

Authors: Forsberg, Ingrid and Henriksson, Agnes

Course: Göteborgs Universitet: The Institution of journalism och masscommunication

(JMG). Journalistprogrammet 180 points.

Term: Autumn 2008.

Purpose: To analyze the media debate that followed after the preliminary investigation conducted by the police, with the autopsy pictures of the murdered children from Arboga, was spread via the file sharing site The Pirate Bay.

Method: Qualitative text analysis and interviews.

Material: Text analyses of 48 articles, radio- and tv-coverages and six interviews with journalists and legal experts. The interviews were made in the autumn of 2008.

Main results:

The debate was characterized by misinterpretations, lack of knowledge and an unwillingness from the debaters to accept each others' standpoints. If anything, the debate led to journalists expanding their knowledge regarding publicity and internet technology. But the viewers, readers and listeners hardly gained any wisdom in these questions by following the debate.

The debate also led to a political initiative to investigate the question of distribution of public documents on the internet. Among the interviewed there were different opinions on whether the investigation will lead to any propositions of an amendment or not.

ARBETSRAPPORT

Metod, material och urval

Vi bestämde oss för att titta på mediebevakningen och debatten som följde efter att det blev känt att obduktionsbilderna på de mördade barnen i Arboga fanns tillgängliga på nätet, via fildelningssajten The Pirate Bay. Anledningen till att vi ville titta på detta var att vi tyckte att debatten präglades av stor kunskapsdiskrepans mellan de olika debattörerna. Det var som om två olika begreppsvärldar möttes, och chanserna att de två skall förstå varandra såg knappast ljusare ut efter än innan debatten. Vi ville ta reda på vad den stora kunskapsklyftan beror på, hur den yttrar sig och vad den får för konsekvenser. Efter att ha läst ett antal artiklar och lyssnat och tittat på ett antal inslag, förstod vi att det inte skulle gå att begränsa arbetet till att bara handla om debatten. För att förstå de olika debattörernas utgångspunkter och argument var vi tvungna att sätta oss in i sakfrågan och själva få en förståelse för vad man pratade – och inte pratade – om.

Vi har gjort en kvalitativ textanalys av 48 artiklar, radio- och tv-inslag. Vi har analyserat alla texter och inslag som förekom under tiden 5 september till 5 oktober, i följande medier:

Nyhetstidningar:

Dagens Nyheter
Göteborgs - Posten

Svenska Dagbladet

Sydsvenska Dagbladet

Aftonbladet

Expressen

Branschtidningar:

Journalisten
Medievärlden

Radioprogram:

Ekot kvart-i-fem
Studio Ett
P1-Morgon
Medierna

P3 Nyheter
Kvällspasset i P3

Tv-program:

TV4 Nyheterna
Nyhetsmorgon i TV4
Rapport
Debatt

När det gäller vårt urval resonerade vi så här: Vi valde de fyra stora rikstäckande nyhetstidningarna, plus de två största dagstidningarna från Malmö och Göteborg för att få ett brett urval. Vi valde också de största nyhetsprogrammen i radio och tv. Därefter fick valet av medier styras av var man faktiskt debatterade frågan som mest. I fallet med TV4 ville vi följa upp deras rapportering, eftersom TV4 -Nyheterna var det första nyhetsmedie som berättade nyheten. P3 Nyheter och Kvällspasset i P3 valde vi att ha med i undersökningen för att frågan uppmärksammades och debatterades där, inte bara en gång, utan flera gånger. Vi ville också ha med P3 eftersom det är en kanal som riktar sig till en yngre publik, och vi ville se hur man hanterade frågan där. Medierna i P1, Journalisten och Medievärlden tog vi med för att det är forum som behandlar just journalistik och medier. Debatt i SVT tog vi med för att det är det stora debattforumet i tv.

För att hitta de tidningsartiklar vi har analyserat har vi använt oss av Presstext och Mediearkivet. Vi använde oss av sökordet Pirate Bay, och sökte från och med 5 september till och med 5 oktober. Sedan valde vi bort de artiklar där sökordet förekom, men som inte behandlade vårt ämne.

När det gällde Eko-nyheterna valde vi kvart i fem-sändningarna, eftersom de sparas i ett arkiv på Sveriges Radios hemsida sedan några år tillbaka. Eftersom kvart i fem-sändningen också kan ses som dagens huvud-eko-sändning antog vi att de flesta nyheter som avhandlats under dagens korta nyhetssändningar också fanns med där. Vi lyssnade igenom alla kvart-i -fem-sändningar från 5 september till 5 oktober för att se var vårt ämne fanns med.

P3 Nyheter's inslag fick vi fram genom att maila till redaktionen och fråga vilka inslag de haft om det här fallet (eftersom vi inte kunde hitta så gamla inslag på deras hemsida). De var mycket hjälpsamma och mailade oss två filer, plus en länk till det tredje inslaget.

Övriga radioinslag fick vi fram genom att söka och leta på respektive programs hemsida. Medierna, Kvällspasset, Studio Ett och P1-Morgon har alla informativa arkiv på sina hemsidor, där det går att läsa vilka inslag programmen haft. Inslagen, eller hela programmen, finns också att lyssna på. Eftersom den händelsen vi studerar inträffade så nyligen hade vi turen att allt detta material fortfarande fanns tillgängligt på hemsidorna.

Tv-inslagen var det som var krångligast att få tag på. När vi skrev vårt pm fanns fortfarande TV4:s inslag kvar på hemsidan, men de togs tyvärr bort innan vi hunnit transkribera det. Men efter mycket om och men kunde vi se inslagen på Statens Ljud- Och Bildarkiv i Stockholm. Inslaget från Debatt fanns att se på hemsidan, och även Rapport-inslagen.

Alla radio- och tv-inslag transkriberades innan vi analyserade dem.

Intervjupersoner

Utöver den kvalitativa textanalysen har vi intervjuat sex personer.

Tre av dem intervjuade vi för att de kunde tänkas ge intressanta tankar och åsikter om debatten och det som debatterades:

- Anders R. Olsson - författare och journalist, specialiserad på yttrandefrihet och tryckfrihetsfrågor, med ett särskilt intresse för offentlighet på internet.
- Ulrika Knutson - journalist, författare och ordförande i Publicistklubben. Anledningen till att vi ville intervju henne var för att hon kan ses som en representant för de traditionella medierna i någon mening. Dessutom står det i Publicistklubbens stadgar att de ska slå vakt om yttrandefriheten och tryckfriheten.
- Anders Mildner - frilansjournalist som ofta för Sydsvenskan. Han är speciellt inriktad på sociala medier, och bloggar regelbundet om det på Sydsvenskan.se

En av dem intervjuade vi för att han så att säga var "inblandad" i själva mediebevakningen och debatten:

- Ulf Traneborn - dagchef och planeringschef på TV4-Nyheter. Han var dagchef den dagen som TV4-Nyheter gick ut med nyheten om att förundersökningsprotokollet fanns att ladda ner via Pirate Bay, och var således insatt i hur arbetet och diskussionerna på redaktionen gick till.

Vi har också gjort två fakta-intervjuer:

- Jonas Agnvall – jurist på Datainspektionen, och den som utredde huruvida upp- och nedladdningen av förundersökningsprotokollet på Pirate Bay stred mot Personuppgiftslagen eller inte.
- Mats Odenstad – ämnessakkunnig på Justitiedepartementet, med Sekretesslagen som huvudområde.

Teori

För att kunna göra en analys av debatten tog vi hjälp av medievetaren Åsa Kroons genomgångar av svenska mediedebatter. Åsa Kroon skriver i boken *Debattens dynamik* (2001) om vad som sätter igång en mediedebatt, om journalistiska metadiskussioner och om semantikens betydelse i en debatt. Kroons texter var till viss del applicerbara på vårt arbete, men de rymmer också mycket som faller utanför. Eftersom "vår" debatt är så begränsad i tid, och eftersom den, till skillnad från de exempel Kroon tar upp, är en debatt som i hög grad handlar om medierna själva.

Den andra delen teori vi använt oss av är den som rör lagarna. Anders R Olsson beskriver i boken *Journalistik, nätet och maktens ordningar* (2007) hur de möjligheter digitala medier erbjuder för att samhället ska bli ett mer öppet samhälle inte har tillvaratagits, och hur politiker under en lång period tagit beslut som lett till ökad sekretess och mindre öppenhet.

För att reda ut vad lagtexterna egentligen säger, eftersom vi upplevde att stor förvirring rådde på området när debatten pågick, har vi använt oss av Anders R Olssons *Tryckfrihet & yttrandefrihet* (2006), Trond Sefastssons *Offentlighetsprincipen i praktiken* (1999) samt av själva lagtexterna.

Arbetsgång

Vi började med att samla in materialet som vi skulle analysera. Vi skrev ut alla artiklar från Presstext och Mediarkivet, och transkriberade radioinslagen, och de tv-inslag vi då hade fått tag på. Sen skrev vi

frågeformuläret och började gå igenom analysunderlaget och svara på frågorna.

Att transkribera radio- och tv-inslagen tog längre tid än vi hade planerat, och så här i efter hand kan vi nog konstatera att det medverkade till stressen i slutet av arbetsprocessen. Samtidigt kändes det som att vi inte kunde göra vår analys om vi inte visste exakt vad som sades i de olika debattinslagen. När vi började bli klara med transkriberingen kontaktade vi personer vi ville intervjua.

Vi tog kontakt med Datainspektionen för att få reda på hur det gick till när behandlade ärendet. Agnes ställde frågorna och Ingrid antecknade. Agnes åkte till Malmö och träffade Anders Mildner. Vi åkte tillsammans till Stockholm för att träffa Ulrika Knutson, Anders R Olsson och Ulf Traneborn. Väl hemma igen kontaktade vi en tjänsteman på Justitiedepartementet. Agnes intervjuade och Ingrid antecknade enligt tidigare beprövad metod.

Och så började vi skriva. Vi delade upp artiklarna mellan oss, men var båda delaktiga i varandras skrivande och kom med synpunkter, förslag och idéer. Sista veckan blev ganska stressig och vi skrev mycket text på kort tid. Redigeringen gjorde vi också tillsammans.

Källförteckning

Litteratur

- Hvitfelt, Håkan & Nygren, Gunnar “Konvergens, divergens och mediebegrepp i upplösning”, ur *På väg mot medievärlden 2020* (red. Håkan Hvitfelt & Gunnar Nygren. Studentlitteratur, 2008)
- Ilshammar, Lars “Offentlighetens dimensioner”, ur *På väg mot medievärlden 2020* (red. Håkan Hvitfelt & Gunnar Nygren. Studentlitteratur, 2008)
- Kroon, Åsa *Debattens dynamik* (Linköpings Universitet - Tema Kommunikation, 2001)
- “Att lyfta på locket till Pandoras ask”, ur *Samtal pågår. Dialogiska perspektiv på svenska mediedebatter* (red. Per -Anders Forstorp & Per Linell. Carlsson Bokförlag, 1998)
- Olsson, Anders R *Tryckfrihet och yttrandefrihet. Handbok för journalister* (Studentlitteratur, 2007)
- “Internet: revolutionen som kört fast”, ur *Journalistik, nätet och maktens ordningar* (Av Anders R Olsson, Lars Ilshammar & Michael Karlsson. Stiftelsen Institutet för Mediestudier, 2007)
- Sefastsson, Trond *Offentlighetsprincipen i praktiken* (Bokförlaget Arena, 1999)

Artiklar

- Rothstein, Bo Bloggar helt utan spärrar (Göteborgs-Posten, 13 november 2008)

Bloggar

Peter Sundes blogg	http://blog.brokep.com Inlägg den 12 oktober, 2008 Inlägg den 14 oktober, 2008
Martin Jönssons blogg	www.svd.se/mj Inlägg den 13 november, 2008

Övriga skriftliga källor

Yttrandefrihetsgrundlagen
Tryckfrihetsförordningen
Sekretesslagen
Regeringsformen
Personuppgiftslagen

Datainspektionens akt om ärendet “avseende publicering på Internet av förundersökningsprotokollet i det s.k. Arbogamålet”. Erhållen per fax från Datainspektionens registrator, 8 november 2008

Muntliga källor

- Telefonintervju med Jonas Agnvall, 6 november 2008
- Intervju med Anders Mildner, Malmö 7 november 2008
- Intervju med Ulrika Knutson, Stockholm 10 november 2008
- Intervju med Anders R Olsson, Stockholm 11 november 2008
- Intervju med Ulf Traneborn, Stockholm 12 november 2008
- Telefonintervju med Mats Odenstad, 14 november 2008

Analysunderlag

Alla artiklar som under perioden 5 september - 5 oktober behandlar ämnet “Arboga-förundersökningen sprids på internet via Pirate Bay” på något sätt, i följande tidningar.

Dagens Nyheter (4 artiklar)	Expressen (5 artiklar)
Svenska Dagbladet (3 artiklar)	Aftonbladet (1 artikel)
Göteborgsposten (2 artiklar)	Sydsvenska Dagbladet (12 artiklar)
Journalisten (3 artiklar)	Medievärlden (1 artiklar)

Radio:

Dagens Eko kvart i fem	6 september, 2008
P1-Morgon	8 september, 2008 9 september, 2008
Studio Ett	8 september, 2008 12 september, 2008

Kvällspasset	8 september, 2008 10 september, 2008
P3 Nyheter	9 september, 2008 16 september, 2008 22 september, 2008
Medierna	13 september, 2008
<i>Tv:</i>	
Rapport	6 september, 2008
Tv4 Nyheterna	5 september, 2008 6 september, 2008
Nyhetsmorgon	8 september, 2008 9 september, 2008
Debatt	11 september, 2008

Bilder:

Bilderna på dagstidningar och lagboken kommer från Göteborg Universitets bilddatabas med fria bilder.

Bilderna på Jonas Agnvall och Mats Odenstad har vi fått av Datainspektionens respektive Allmänna Reklamationsnämndens pressavdelningar.

Bilderna på megafonen respektive graffitimålningen på mannen med megafon kommer från www.flickr.com. Bilderna ligger under så kallad Creative Commons-licens, vilket innebär att man får använda dem fritt i icke kommersiella syften.

Bilden på framsidan är hämtad på <http://commons.wikimedia.org/wiki>, där alla bilder ligger under Creative Commons-licens

Bilaga

Frågeformulär till den kvalitativa textanalysen

1. Vad är vinkeln?
2. Vilka kommer till tals?
3. Finns det en huvudaktör, i så fall vem?
4. Hur beskrivs det att bilderna har gjorts tillgängliga?
5. Hur beskrivs The Pirate Bay?
6. Vad beskrivs som problem?
7. Vad beskrivs som lösning?
8. Vilka argument presenteras?
9. Vad grundas argumenten i?